

Na osnovu člana 128 stav 2 Zakona o energetici ("Službeni list CG" broj 5/16) i člana 23 stav 2 alineja 2 Statuta Društva sa ograničenom odgovornošću "Crnogorski operator tržišta električne energije" - Podgorica ("Službeni list CG" br. 13/11, 60/11 i 39/15), Odbor direktora Društva sa ograničenom odgovornošću "Crnogorski operator tržišta električne energije" - Podgorica, na sjednici održanoj 31.05.2017. godine, donio je

Tržišna pravila

Tržišna pravila su objavljena u "Službenom listu CG", br. 44/2017 od 6.7.2017. godine, a stupila su na snagu 14.7.2017.

I OPŠTE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim Pravilima se utvrđuju:

- 1) postupci, principi i standardi za organizovanje i funkcionisanje tržišta električne energije u skladu sa primijenjenim modelom tržišta,
- 2) princip ekonomskog prvenstva, sa izuzetkom povlašćenih proizvođača, u skladu sa Zakonom o energetici (dalje u tekstu: Zakon),
- 3) način identifikacije i registracije učesnika na tržištu električne energije (dalje u tekstu: učesnik na tržištu) i operatora, način ostvarivanja prava učesnika na tržištu, principi i postupci određivanja i sprovođenja balansne odgovornosti,
- 4) obaveze učesnika na tržištu, uključujući obaveze po osnovu balansne odgovornosti,
- 5) vrste ugovora koji se zaključuju na tržištu i ugovora u vezi sa funkcionisanjem tržišta i formularni ugovori utvrđeni Zakonom,
- 6) standardi i postupci za obavljanje i evidentiranje transakcija na tržištu električne energije,
- 7) standardi i postupci za izradu, održavanje i ažuriranje baze podataka za potrebe tržišta električne energije,
- 8) standardi i postupci za prijavu, izradu, provjeru i promjenu dnevnih vozničkih redova,
- 9) način objavljivanja podataka vezanih za funkcionisanje tržišta, osim komercijalno osjetljivih informacija,
- 10) način i postupak obračuna količinskih odstupanja za konačno poravnanje nosilaca balansne odgovornosti balansnih grupa, odnosno balansno odgovornih subjekata i njihovo finansijsko poravnanje na tržištu električne energije,
- 11) oblik i sadržaj bankarske garancije ili drugog sredstva obezbjeđenja plaćanja,
- 12) postupci i principi za otkup električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača i
- 13) postupci i principi za kupoprodaju električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača između Operatora tržišta električne energije (dalje u tekstu: Operator tržišta) i snabdjevača i kupca samosnabdjevača,

Principi

Član 2

Stvaranje konkurentnog, efikasnog i održivog tržišta električne energije, kao i omogućavanje ravnopravnog položaja svim učesnicima na tržištu, zasnovano je na principima da se organizovanje i upravljanje tržištem električne energije, otkup električne energije proizvedene u objektima povlašćenog proizvođača i prodaja otkupljene električne energije snabdjevaču i kupcu samosnabdjevaču, obavlja na javan, nepristrasan i nediskriminatoran način.

Tržišna pravila, Pravila za funkcionisanje prenosnog i Pravila za funkcionisanje distributivnog sistema električne energije

Član 3

Ova Pravila su u neposrednoj vezi sa pravilima kojima se uređuje funkcionisanje prenosnog sistema i funkcionisanje distributivnog sistema električne energije, naročito u dijelu koji se odnosi na:

- 1) komercijalne ugovore za priključenje i korišćenje prenosnog i distributivnog sistema Crne Gore,
- 2) ugovor o pružanju pomoćnih usluga,
- 3) ugovore vezane za učešće u balansnom mehanizmu,
- 4) obavezu nadležnih operatora sistema da nabavljaju električnu energiju za pokrivanje gubitaka u svojim sistemima i
- 5) obavezu dostavljanja mjernih podataka od strane Operatora prenosnog sistema električne energije (dalje u tekstu: Operator prenosnog sistema), Operatora distributivnog sistema električne energije (dalje u tekstu: Operator distributivnog sistema) i Operatora zatvorenog distributivnog sistema Operatoru tržišta, koji su mu neophodni za količinski obračun odstupanja predaje i prijema električne energije od voznih redova, finansijski obračun, kontrolu finansijskog poravnanja i obračun proizvedene električne energije u objektu povlašćenog proizvođača.

Značenje izraza i definicije

Član 4

- (1) Izrazi upotrijebljeni u ovim Pravilima imaju značenje kao u Zakonu.
- (2) U ovim Pravilima koriste se i izrazi koji imaju sljedeća značenja:

1) Balansiranje sistema

Proces kojim se, upravljanjem ponudama za smanjenje ili povećanje proizvodnje i/ili potrošnje električne energije u realnom vremenu, postiže sljedeći cilj:

1. održava balans između raspoložive električne energije (proizvodnja i nabavka) i ukupnih potreba za električnom energijom (potrošnja i isporuka) u realnom vremenu,
2. rješava problem zagušenja u prenosnom sistemu i
3. održava potreban nivo regulacione rezerve.

2) Balansni mehanizam

Skup pravila i procedura koje uspostavlja Operator tržišta u skladu sa Pravilima kojima se uređuje funkcionisanje prenosnog sistema električne energije i ovim pravilima u cilju balansiranja sistema, obračuna količinskih odstupanja balansno odgovornih subjekata i njihovog finansijskog obračuna koji iz toga proističe.

3) Bazna snaga

Vrijednost okvirnog voznog reda regulacionih proizvodnih jedinica, koje učestvuju u sekundarnoj regulaciji.

4) Bilateralni ugovor

Ugovor o prodaji i kupovini električne energije koji neposredno, tj. van organizovanog tržišta, zaključuju učesnici na tržištu (ugovorne strane), kojim je uređen njihov kupoprodajni odnos.

5) Dan D

Svaki dan u kojem se odvija stvarna isporuka električne energije.

6) Dan D - 1

Dan unaprijed je svaki dan koji neposredno prethodi danu isporuke.

7) EIC kod

Međunarodno propisana identifikaciona oznaka za energetske subjekte i učesnike na tržištu.

8) ENTSO-E	Evropsko udruženje operatora prenosnih sistema električne energije (European Network of Transmission System Operators for Electricity).
8) ESS	Standard za prijavu i razmjenu voznih redova koji propisuje ENTSO-E.
9) Gubici električne energije	Tehnički gubici električne energije u prenosnom i distributivnom sistemu električne energije.
10) Konačni vozni red	Vozni red formiran na osnovu okvirnog voznog reda kome su pridružene prekogranične transakcije, kompenzacioni programi i rješavanja mogućih tehničkih ograničenja (d-1)
11) Konkurentno (organizovano) tržište električne energije	Mjesto gdje je kupoprodaja električne energije određena skupom ugovora, pravila o poslovanju i drugim srodnim aktima o kupoprodaji električne energije, definisanih ovim Pravilima.
12) Mjerni uređaj	Uređaj koji mjeri i registruje proizvodnju, potrošnju i razmjenu električne energije.
13) Naknada za uslugu	Novčani iznos koji učesnik na tržištu plaća Operatoru tržišta za pruženu uslugu.
14) Obračunski interval	Period od jednog sata (ili kraće).
15) Obračunski period	Period od jednog mjeseca koji počinje u 00 h prvog dana u mjesecu, a završava se u 24 h posljednjeg dana u mjesecu.
16) Okvirni vozni red	Vozni red izrađen na osnovu prijavljenih voznih redova balansno odgovornog subjekta ili nosioca balansne odgovornosti.
17) Ostvareni vozni red	Konačni vozni red korigovan naknadnim dodavanjem vrijednosti satnih prosjeka realizovane sekundarne i tercijarne regulacije i transakcija učesnika na tržištu sa unutar dnevnog tržišta.
18) Otvoreni ugovor	Ugovor o kupoprodaji električne energije, koji su zaključili nosilac balansne odgovornosti balansne grupe (snabdjevač) i subjekt poravnanja odstupanja (krajnji kupac) koji ne sadrži satni plan kupoprodaje, već se obračun vrši na nivou obračunskog perioda. Ovaj ugovor ujedno definiše pripadnost subjekta poravnanja balansnoj grupi.
19) Pomoćna pravila	Sva pravila i dokumenta koja proističu iz osnovnih akata.
20) Poravnanje	Proces obračuna stvarnih količinskih odstupanja - poravnanje planiranih (ugovoreni) količina električne energije sadržanih u konačnom voznom redu sa stvarno izmjerenim količinama

	električne energije.
21) Poravnanje odstupanja	Proces međusobnog izmirenja finansijskih obaveza nosioca balansne odgovornosti balansne grupe, balansno odgovornog subjekta i Operatora tržišta, proisteklih iz obračuna količinskog odstupanja nosioca balansne odgovornosti balansne grupe i balansno odgovornog subjekta na nivou vremenskog perioda od jednog mjeseca.
22) Potpuno snabdijevanje	Snabdijevanje krajnjeg kupca isključivo od strane jednog snabdjevača putem zaključivanja otvorenog ugovora.
23) Potrošačka jedinica	Pod potrošačkom jedinicom u smislu ovih Pravila podrazumijeva se jedinica snage 10 MW i više.
24) Primopredajno mjesto	Čvorište u elektroenergetskom sistemu, opremljeno mjernom opremom, gdje se predaje, prima i mjeri električna energija.
25) Registracija krajnjih kupaca	Proces centralne registracije svih krajnjih kupaca koji sprovodi Operator tržišta u skladu sa ovim Pravilima.
26) Registracija učesnika na tržištu	Proces centralne registracije svih učesnika na tržištu koji sprovodi Operator tržišta u skladu sa ovim Pravilima.
27) Registraciono mjerenje	Uređaj za mjerenje električne energije, koji omogućava mjerenje i registrovanje predaje/prijema električne energije za svaki pojedinačni obračunski interval (1 sat).
28) Regulacioni blok	Više susjednih regulacionih oblasti koje zajedno obezbjeđuju regulaciju frekvencije i snage razmjene u odnosu na druge regulacione blokove unutar interkonekcije.
29) Regulaciona oblast	Najmanji dio međunarodne elektroenergetske interkonekcije koji ima sopstveni sistem za regulaciju frekvencije i snage razmjene, obično se poklapa sa teritorijom neke zemlje na kojoj se vrši primarna regulacija frekvencije, održava razmjena snage na zadatoj vrijednosti, vraćanje frekvencije u zadate okvire nakon poremećaja i realizacija zadatih programa kompenzacije neželjenih odstupanja.
30) Satno mjerenje bez poravnanja	Mjerenje koje mjeri (snima) satnu potrošnju, ali podatak ne prenosi do sistema za poravnanje.
31) Satno mjerenje sa poravnanjem	Mjerenje koje mjeri (snima) satnu potrošnju i podatak automatski prenosi do sistema za poravnanje.
32) Sekundarna regulacija	Automatska, centralizovana funkcija čiji je cilj podešavanje proizvodnje u regulacionoj oblasti radi održavanja systemske frekvencije i programa razmjene sa svim drugim regulacionim oblastima na zadatoj vrijednosti, kako bi se oslobodila rezerva korišćena u primarnoj regulaciji.

33) Subjekt poravnanja	Član balansne grupe koji je, kao balansno odgovorni subjekt, svoju balansnu odgovornost prenio na nosioca balansne odgovornosti balansne grupe i krajnji kupac za koga je snabdijevao koji ga snabdijeva električnom energijom preuzeo balansnu odgovornost.
34) Tercijarna regulacija	Promjena rotirajuće aktivne snage proizvodnih jedinica u realnom vremenu direktnim nalogom za startovanje hladne rezerve sistema i kupovinom/uvozom električne potrebne snage u cilju obnavljanja usluge sekundarne regulacije i održanja naponskih prilika na zadatu vrijednost u cilju stabilnog rada elektroenergetskog sistema.
35) Organizovano tržište električne energije	Tržište na kojem se, u skladu sa utvrđenim pravilima, obavlja organizovana razmjena ponuda za prodaju i ponuda za kupovinu električne energije u svim vremenskim okvirima.
36) Tržište električne energije dan unaprijed	Dobrovoljno, organizovano tržište na kome se razmjena ponuda za prodaju i ponuda za kupovinu električne energije odvija dan prije realizacije ugovorenih transakcija.
37) Tržište električne energije na bazi bilateralnih ugovora	Dobrovoljno tržište gdje se trgovanje između dvije strane odvija na osnovu zaključenih bilateralnih ugovora.
38) Ugovor o balansnoj odgovornosti	Trilateralni ugovor između nosioca balansne odgovornosti balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta, Operatora prenosnog sistema i Operatora tržišta, kojim se, između ostalog, definišu njihove obaveze i odgovornosti u procesu balansiranja prenosnog sistema, izračunavanja količinskog odstupanja i finansijskog poravnanja.
39) Ugovor o finansijskom poravnanju balansnog obračuna	Ugovor između Operatora tržišta i učesnika finansijskog poravnanja (nosilac balansne odgovornosti balansne grupe, odnosno balansno odgovorni subjekt), kojim se utvrđuju njihova prava i obaveze, koji proizlaze iz učešća u finansijskom poravnanju balansnog obračuna u skladu sa ovim Pravilima i Ugovorom o balansnoj odgovornosti.
40) Ugovor o kupovini balansne električne energije	Ugovor između Operatora prenosnog sistema i druge ugovorne strane, kojim se Operatoru prenosnog sistema omogućava kupovina električne energije za balansiranje prenosnog sistema električne energije.
41) Ugovor o poravnanju odstupanja subjekata poravnanja	Ugovor između nosioca balansne odgovornosti balansne grupe i subjekata poravnanja, koji ima za cilj definisanje međusobnih prava, obaveza i odgovornosti vezanih za balansiranje balansne grupe.
42) Ugovor o	Ugovor između Operatora prenosnog sistema i korisnika

priključenju	prenosnog sistema, kojim se uređuju tehnički, pravni i ekonomski uslovi priključenja na prenosni sistem, sve pojedinosti budućih vlasničkih odnosa, kao i budućí odnosi u radu i održavanju između ugovornih strana.
43) Ugovor o korišćenju prenosnog sistema	Ugovor između Operatora prenosnog sistema i korisnika prenosnog sistema kojim se definišu uslovi korišćenja prenosnih kapaciteta unutar kontrolne oblasti Crne Gore i prekograničnih prenosnih kapaciteta.
44) Ugovor o pružanju pomoćnih usluga	Ugovor između Operatora prenosnog sistema i pružaoca pomoćnih usluga, kojim se definišu vrste i količine usluga koje će Operator prenosnog sistema angažovati u skladu sa definisanim kriterijumima.
45) Ugovor o učestvovanju na tržištu električne energije	Ugovor između Operatora tržišta i pravnog ili fizičkog lica, odnosno preduzetnika koje želi da učestvuje na tržištu električne energije o njegovom prijemu na tržište i prihvatanju obaveze poštovanja ovih Pravila.
46) Uputstvo	Poseban dokument koji, u svrhu lakšeg sprovođenja odredbi ovih Pravila, donosi Operator tržišta.
47) Vozni red balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta	Vozni red razmjene električne energije balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta sa drugim balansnim grupama ili balansno odgovornim subjektima, koji, za svaki obračunski interval, a na osnovu evidentiranih bilateralnih ugovora i transakcija sa dan unaprijed tržišta, nosilac balansne odgovornosti balansne grupe, odnosno balansno odgovorni subjekt dostavlja Operatoru tržišta.
48) Zona tolerancije	Veličina odstupanja predaje/prijema električne energije od voznih redova u kojoj se primjenjuje osnovna cijena odstupanja C_p .

II UGOVORI NA TRŽIŠTU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Vrste ugovora

Član 5

Formularni ugovori, u skladu sa članom 129 stav 1 tačka 8 Zakona, koji se zaključuju između Operatora tržišta, operatora sistema i drugih učesnika na tržištu su:

- 1) Ugovor o učestvovanju na tržištu električne energije (dalje u tekstu: Ugovor o učestvovanju),
- 2) Ugovor o balansnoj odgovornosti,
- 3) Ugovor o finansijskom poravnanju balansnog obračuna,
- 4) Ugovor o otkupu električne energije od povlašćenog proizvođača,
- 5) Ugovor o kupoprodaji obaveznog proporcionalnog udjela električne energije otkupljene od povlašćenih proizvođača i
- 6) Ugovor o članstvu na balansnom tržištu.

III OPERATOR TRŽIŠTA

Prava, obaveze i odgovornosti Operatora tržišta

Član 6

Operator tržišta obavlja djelatnost organizovanja i upravljanja tržištem električne energije, izuzimajući upravljanje balansnim tržištem električne energije, na osnovu licence, u skladu sa Zakonom.

Član 7

(1) Operator tržišta nije odgovoran prema učesnicima na tržištu za nadoknadu moguće štete za prodane/kupljene količine električne energije, koje su rezultat trgovanja na tržištu električne energije na bazi bilateralnih ugovora.

(2) Operator tržišta nije odgovoran prema kupcu električne energije na tržištu električne energije za nadoknadu moguće štete nastale kao posledica otkaza isporuke električne energije, uzrokovanih kvarovima i poremećajima na proizvodnim, prenosnim ili distributivnim kapacitetima.

(3) Operator tržišta nije odgovoran prema učesnicima na tržištu za nadoknadu moguće štete nastale kao posledica ograničavanja trgovanja na tržištu električne energije na bazi bilateralnih ugovora ili prava na ranije dodijeljeni prekogranični kapacitet, uzrokovanih nepredvidljivim okolnostima i višom silom.

(4) Ako u ovim Pravilima ili u drugim, za Operatora tržišta, važećim propisima nije drugačije određeno, Operator tržišta nije odgovoran prema bilo kom učesniku na tržištu za nadoknadu štete, uključujući i sve posredne i posledične štete, kao i gubitak dobiti ili plaćanje zatezних kamata, nastalih zbog okolnosti i događaja navedenih u ovim Pravilima.

IV UČESNICI NA TRŽIŠTU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Član 8

(1) Učesnici na tržištu u skladu sa Zakonom su:

- 1) proizvođač,
- 2) snabdjevač,
- 3) snabdjevač poslednjeg izbora i ranjivih kupaca,
- 4) trgovac,
- 5) kupac samosnabdjevač i

6) Operator prenosnog sistema, Operator distributivnog sistema, Operator zatvorenog distributivnog sistema i Operator tržišta u skladu sa ograničenjima propisanim članom 124 Zakona.

Član 9

Učesnici na tržištu imaju pravo da:

- 1) obavljaju trgovinu na tržištu električne energije,
- 2) koriste sve informacije i podatke koji mogu bilo kako uticati na učestvovanje na tržištu i trgovanje, osim podatke koji se odnose na druge učesnike trgovanja, komercijalno osjetljive informacije i podatke, kao i one koji se smatraju povjerljivim u skladu sa aktima Operatora tržišta, Regulatorne agencije za energetiku (dalje u tekstu: Agencija) i ovim Pravilima,
- 3) dobijaju informacije, izvještaje i publikacije i ostale podatke koje Operator tržišta objavljuje i
- 4) učestvuju u obukama koje za učesnike na tržištu organizuje Operator tržišta.

Obaveze učesnika na tržištu

Član 10

(1) Učesnik na tržištu dužan je da:

1) sa Operatorom tržišta zaključi Ugovor o učestvovanju na tržištu električne energije i Ugovor o finansijskom poravnanju balansnog obračuna, a sa Operatorom tržišta i Operatorom prenosnog sistema zaključi Ugovor o balansnoj odgovornosti,

2) obavijesti Operatora tržišta o nastanku platežne nesposobnosti, prisilnom poravnanju i o početku stečajnog, odnosno postupka likvidacije, te o svim drugim događajima koji negativno utiču, odnosno koji bi mogli negativno uticati na njegovo finansijsko stanje i poslovanje,

3) obavijesti Operatora tržišta o svim promjenama podataka bitnih za učestvovanje na tržištu električne energije i

4) redovno izmiruje svoje finansijske i druge obaveze prema Operatoru tržišta, koje proističu iz zaključenih ugovora i Cjenovnika evidentiranja bilateralnih ugovora.

(2) Snabdjevač i kupac samosnabdjevač, kao i operator zatvorenog distributivnog sistema, dužni su da, pored ugovora iz stava 1 tačka 1 ovog člana, sa Operatorom tržišta zaključe i Ugovor o kupoprodaji obaveznog proporcionalnog udjela električne energije otkupljene od povlašćenih proizvođača i Ugovor o prenosu naknade za rad Operatora tržišta.

(3) Operator tržišta dužan je da nakon prijema obavještenja iz stava 1 tačke 2 i 3 ovog člana, obavještenje dostavi Operatoru prenosnog sistema.

Postupak prijema učesnika na tržište električne energije

Član 11

(1) Zahtjev za prijem na tržište električne energije (dalje u tekstu: Zahtjev) podnosi se Operatoru tržišta u dva primjerka neposredno ili preporučenom pošiljkom.

(2) Zahtjev iz stava 1 ovog člana naročito sadrži:

1) osnovne podatke o podnosiocu zahtjeva (naziv, sjedište i poreski identifikacioni broj za pravno lice, odnosno ime, prezime i jedinstveni matični broj za fizičko lice),

2) status učesnika na tržištu (proizvođač, snabdjevač, snabdjevač posljednjeg izbora i ranjivih kupaca, trgovac, kupac samosnabdjevač, operator prenosnog sistema, operator distributivnog sistema, operator zatvorenog distributivnog sistema),

3) lica za kontakt podnosioca zahtjeva, sa neophodnim podacima,

4) lica ovlašćena za zaključenje poslova na tržištu električne energije, sa neophodnim podacima,

5) podatke neophodne za finansijski obračun, finansijsko poravnanje i finansijske transakcije,

6) dokumentaciju koja se dostavlja uz Zahtjev i

7) druge podatke koje Operator tržišta ocijeni potrebnim za donošenje Odluke o prijemu na tržište električne energije (dalje u tekstu Odluka o prijemu na tržište).

(3) Ukoliko je Zahtjev sa traženom dokumentacijom nepotpun i nejasan, Operator tržišta dužan je da u pisanoj formi obavijesti podnosioca Zahtjeva da nedostatke otkloni.

(4) Podnosilac Zahtjeva dužan je da nedostatke otkloni u roku od 15 dana od dana prijema obavještenja iz stava 3 ovog člana.

(5) Ukoliko podnosilac Zahtjeva ne otkloni nedostatke u roku iz stava 4 ovog člana, Operator tržišta dužan je da donese Odluku o odbacivanju zahtjeva.

(6) Operator tržišta dužan je da Odluku o odbacivanju zahtjeva dostavi podnosiocu i objavi na svojoj internet stranici.

(7) Operator tržišta može, u postupku odlučivanja, od podnosioca Zahtjeva tražiti dodatne podatke ili dokaze iz kojih proističe osnovanost Zahtjeva.

(8) Ukoliko podnosilac ne ispunjava uslove za prijem na tržište električne energije, Operator tržišta donesi Odluku o odbijanju zahtjeva.

(9) Operator tržišta dužan je da Odluku o odbijanju zahtjeva dostavi podnosiocu i objavi na svojoj internet stranici.

(10) Ukoliko je Zahtjev potpun sa dostavljenom validnom dokumentacijom, Operator tržišta donosi Odluku o prijemu na tržište najkasnije u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva.

(11) Operator tržišta dužan je da Odluku o prijemu na tržište dostavi podnosiocu i objavi na svojoj internet stranici.

(12) Učesnik na tržištu dužan je da, nakon dobijanja Odluke iz stava 10 ovog člana, sa Operatorom tržišta zaključi Ugovor o učestvovanju, u roku od 15 dana od dana dostavljanja od strane Operatora tržišta i ispuni i druge obaveze u skladu sa zakonom i ovim Pravilima.

(13) Ukoliko učesnik na tržištu u roku iz stava 12 ovog člana, ne ispuni obaveze iz tog stava, Operator tržišta dužan je da donese Odluku o poništenju Odluke o prijemu na tržište, tj. Odluka o prijemu se stavlja van snage.

(14) Operator tržišta dužan je da Odluku o poništenju Odluke o prijemu na tržište dostavi učesniku na tržištu.

(15) Operator tržišta dužan je da odmah po zaključenju Ugovora o učestvovanju na tržištu, dostavi Agenciji podatke o zaključenom ugovoru i obavijesti ostale učesnike na tržištu o prijemu novog učesnika.

(16) Učesnik na tržištu može podnijeti žalbu Agenciji na odluke iz stavova 5, 8 i 13 ovog člana.

Član 12

Ukoliko učesnik na tržištu ne zaključi ugovore iz člana 10 stav 1 tačka 1 i stav 2 ovih Pravila, Operator tržišta dužan je da poništi Odluku o prijemu na tržište i raskine zaključene ugovore sa učesnikom na tržištu.

Isključenje učesnika sa tržišta električne energije

Član 13

(1) U postupku rada na tržištu električne energije Operator tržišta dužan je da isključi učesnika sa tržišta električne energije ukoliko:

1) se utvrdi da je Odluka o prijemu na tržište donesena na osnovu neistinitih podataka,
2) učesniku na tržištu Agencija oduzme ili ne produži licencu, ukoliko je potrebna za obavljanje djelatnosti.

(2) Operator tržišta može privremeno isključiti sa tržišta električne energije učesnika koji:

1) krši odredbe Zakona, ovih Pravila, pomoćnih pravila, uputstava i akata Operatora tržišta,

2) ne ispunjava propisane uslove za učestvovanje na tržištu i

3) ne ispunjava svoje obaveze prema Operatoru tržišta.

(3) Operator tržišta će učesniku odrediti rok za otklanjanje nedostataka iz stava 2 ovog člana, koji ne može biti kraći od jednog niti duži od tri mjeseca.

(4) Ukoliko je do isteka roka iz stava 3 ovog člana, učesnik otklonio nedostatke, Operator tržišta će donijeti Odluku o nastavku učestvovanja na tržištu električne energije.

(5) Ukoliko učesnik na tržištu do isteka roka iz stava 3 ovog člana, ne otkloni nedostatke, Operator tržišta će ga isključiti sa tržišta.

(6) Učesnik na tržištu, koji je isključen sa tržišta električne energije može započeti novu proceduru prijema na tržište električne energije nakon 6 mjeseci od dana isključenja.

(7) Prilikom trećeg privremenog isključenja sa tržišta ili drugog isključenja sa tržišta učesnika na tržištu, Operator tržišta će donijeti Odluku o isključenju učesnika sa tržišta sa pravom ponovnog prijema na tržište električne energije po isteku perioda od 1 godine.

(8) Odluku o privremenom isključenju i isključenju učesnika sa tržišta električne energije iz st. 1, 2 i 5 ovog člana donosi Operator tržišta.

(9) Na odluke iz stava 8 ovog člana učesnik na tržištu ima pravo žalbe.

(10) Podnošenje žalbe ne odlaže izvršenje odluke iz stava 8 ovog člana.

(11) Operator tržišta dužan je da odluke iz stava 8 ovog člana dostavi učesniku na tržištu i objavi na svojoj internet stranici.

(12) Operator tržišta dužan je da, prvog radnog dana nakon isključenja iz stava 8 ovog člana, o tome obavijesti Agenciju i ostale učesnike na tržištu.

Prestanak učešća na tržištu električne energije

Član 14

(1) Učesniku na tržištu prestaje učešće na tržištu električne energije:

1) na pisani zahtjev učesnika na tržištu, najkasnije u roku od 30 dana po prijemu zahtjeva od strane Operatora tržišta,

2) u slučaju nastanka pravnih posljedica proisteklih iz početka stečaja, odnosno likvidacije učesnika na tržištu i

3) učesnik na tržištu prestane da postoji.

(2) Odluku o prestanku učešća na tržištu električne energije donosi Operator tržišta.

(3) Operator tržišta dužan je da Odluku o prestanku učešća na tržištu dostavi učesniku na tržištu i objavi na svojoj internet stranici.

(4) Operator tržišta dužan je da prvog radnog dana nakon prestanka učešća, obavijesti Agenciju i ostale učesnike na tržištu o prestanku učešća nekog učesnika na tržištu.

V BAZA PODATAKA

Sadržaj baze podataka

Član 15

(1) Operator tržišta dužan je da formira bazu podataka za potrebe obavljanja licencirane djelatnosti.

(2) Baza podataka Operatora tržišta najmanje sadrži podatke o:

1) učesnicima na tržištu,

2) proizvodnim i potrošačkim jedinicama,

3) trgovanju,

4) zaključenim bilateralnim ugovorima,

5) voznim redovima učesnika na tržištu,

6) obračunskim mjernim podacima i gubicima,

7) obračunu odstupanja predaje i prijema električne energije od voznih redova,

- 8) finansijskom obračunu količinskog odstupanja i finansijskom poravnanju,
- 9) snabdjevačima i njihovim kupcima,
- 10) druge podatke neophodne za organizovanje i upravljanje tržištem,
- 11) otkupu električne energije od povlašćenih proizvođača i
- 12) prodaji električne energije otkupljene od povlašćenih proizvođača snabdjevačima i kupcima samosnabdjevačima.

Podaci o učesnicima na tržištu

Član 16

- (1) U bazi podataka nalaze se osnovni podaci o učesnicima na tržištu, i to naročito:
- 1) datum zaključenja Ugovora o učestvovanju,
  - 2) identifikacioni kod učesnika na tržištu (EIC kod),
  - 3) status učesnik na tržištu,
  - 4) broj transakcionog računa kod banke, odnosno broj žiro računa,
  - 5) vlastita primopredajna mjesta (za kategoriju proizvođač, povlašćeni proizvođač i kupac samosnabdjevač),
  - 6) primopredajna mjesta krajnjih kupaca po snabdjevačima koji ih snabdjevaju električnom energijom i
  - 7) drugi podaci od značaja za funkcionisanje tržišta električne energije.
- (2) Učesnik na tržištu podatke iz stava 1 ovog člana dostavlja Operatoru tržišta u okviru postupka za prijem na tržište električne energije i dodjele statusa ili naknadno na zahtjev Operatora tržišta.

Podaci o proizvodnim i potrošačkim jedinicama

Član 17

Baza podataka sadrži osnovne podatke o domaćim proizvodnim i potrošačkim jedinicama, i to naročito:

- 1) **EIC kod** proizvodne, odnosno potrošačke jedinice,
- 2) elektroenergetski sistem (prenosni ili distributivni) na koji je jedinica priključena,
- 3) nominalna, maksimalna i minimalna snaga jedinice (MW) i
- 4) prosječna godišnja proizvodnja/potrošnja (MWh).

Podaci o trgovanju

Član 18

- (1) U bazi podataka nalaze se podaci o trgovanju na bazi bilateralnih ugovora, sa dan unaprijed tržišta i unutar dnevnog tržišta električne energije.
- (2) Podaci o trgovanju iz baze podataka dostupni su učesnicima na tržištu shodno dodijeljenom statusu i uz poštovanje odredbi akata Operatora tržišta i Agencije koja se odnose na poslovnu tajnu i čuvanje povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija.
- (3) Operator tržišta dužan je da podatke o trgovanju čuva najmanje 5 godina.

Podaci o obračunskim mjerenjima i gubicima

Član 19

- (1) U bazi podataka se nalaze obračunski mjerni podaci i podaci o gubicima u prenosnom i distributivnom sistemu.
- (2) Operator prenosnog sistema i Operator distributivnog sistema su odgovorni za obračunska mjerenja električne energije (satna, dnevna, mjesečna) na pojedinačnim primopredajnim mjestima.
- (3) Operator prenosnog sistema i Operator distributivnog sistema dužni su da provjerene i potvrđene mjerne podatke za učesnike na tržištu, koji su tim postali zvanični, dostave Operatoru tržišta.
- (4) Podatke iz stava 3 ovog člana Operator tržišta koristi za obračun količinskog odstupanja predaje/prijema električne energije od voznih redova, finansijski obračun za učesnike na tržištu kao balansno odgovorne subjekte, otkup električne energije od povlašćenih proizvođača, prodaju otkupljene električne energije od povlašćenih proizvođača snabdjevačima i kupcima samosnabdjevačima i analizu funkcionisanja tržišta.
- (5) Operator prenosnog sistema i Operator distributivnog sistema utvrđuju gubitke nastale u prenosnom i distributivnom sistemu za svaki sat posebno i dužni su da podatke o utvrđenim gubicima dostave Operatoru tržišta.

(6) Operator tržišta podatke o gubicima u prenosnom i distributivnom sistemu koristi za obračun količinskog odstupanja predaje/prijema električne energije od vozničkih redova i finansijski obračun za operatore sistema kao balansno odgovorne subjekte i analizu funkcionisanja tržišta.

Objavljivanje podataka

Član 20

(1) Operator tržišta dužan je da sve informacije i podatke vezane za tržište električne energije, koji ne spadaju u kategoriju povjerljivih, prezentira učesnicima na tržištu preko svoje internet stranice na transparentan, nepristrasan i nediskriminatoran način.

(2) Povjerljive informacije i podatke koji se odnose na trgovanje i obračun ili druge pojedinosti u vezi sa učesnicima na tržištu, Operator tržišta može prosljediti organima koji su ovlašćeni za obavljanje funkcije nadzora, po njihovom zahtjevu, ako je u skladu sa zakonskim propisima, uz obavezu ukazivanja na status ovih podataka i informacija.

(3) Operator tržišta dužan je da, u skladu sa Zakonom, saraduje sa Agencijom i na njen zahtjev stavi na raspolaganje podatke iz svoje baza podataka, s ciljem utvrđivanja da li je funkcionisanje tržišta električne energije u skladu sa zakonskim propisima i uslovima iz Licence Operatora tržišta.

(4) Operator tržišta redovno ažurira bazu podataka i objavljene informacije.

VI TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA BAZI BILATERALNIH UGOVORA

Bilateralni ugovori

Član 21

(1) Tržište električne energije na bazi bilateralnih ugovora obuhvata kupoprodaju električne energije neposrednim zaključivanjem ugovora između učesnika na tržištu, uključujući uvoz i izvoz električne energije preko interkonektora, u skladu sa ovim Pravilima.

(2) Bilateralni ugovori se zaključuju na sopstveni rizik učesnika na tržištu.

(3) Operator tržišta vodi evidenciju bilateralnih ugovora na način propisan Zakonom.

Evidentiranje bilateralnih ugovora

Član 22

(1) Ugovorne strane dužne su da ugovorom preuzete obaveze iz bilateralnog ugovora prijave Operatoru tržišta koji ih unosi u bazu podataka.

(2) Ugovorne strane dužne su da Operatoru tržišta prijavljuju bilateralni ugovor preko informacionog sistema Operatora tržišta.

(3) U izuzetnim slučajevima, ako prijavljivanje bilateralnog ugovora, zbog tehničkih problema informacionog sistema Operatora tržišta, nije moguće, ugovorne strane mogu prijaviti bilateralni ugovor elektronskom poštom ili faksom.

(4) Operator tržišta dužan je da, u slučaju iz stava 3 ovog člana, na isti način, blagovremeno potvrdi prijem bilateralnog ugovora ugovornim stranama.

(5) Prijavljivanje bilateralnog ugovora vrši se najkasnije 1 dan prije početka isporuke električne energije iz ugovora do 12 h.

(6) Prijava bilateralnog ugovora mora da sadrži:

1) podatke o ugovornim stranama,

2) primopredajna mjesta (interkonektor),

3) satne planove proizvodnje i/ili prodaje, odnosno kupovine na primopredajnim mjestima u MWh/h i

4) datum i čas početka i završetka isporuke električne energije iz bilateralnog ugovora.

(7) Operator tržišta evidentira bilateralni ugovor ukoliko je prijava dostavljena u skladu sa uslovima sadržanim u st. 2, 3, 5 i 6 ovog člana.

(8) Ukoliko prijava bilateralnog ugovora nije dostavljena u skladu sa odredbama st. 2, 3, 5 i 6 ovog člana, Operator tržišta je ne prihvata i o tome obavještava ugovorne strane.

(9) Ugovorne strane dužne su da dopune prijavu bilateralnog ugovora najkasnije dan nakon dobijanja obavještenja o neprihvatanju prijave, odnosno do 14 časova tekućeg dana, ukoliko je prijava bilateralnog ugovora predata dan prije početka isporuke.

(10) Ukoliko ugovorne strane nijesu dopunile prijavu bilateralnog ugovora u skladu sa stavom 9 ovog člana, takav ugovor se ne prihvata.

(11) Operatora tržišta dužan je da najmanje jednom dnevno, putem prijave i evidentiranja dnevnog voznog reda za naredni dan, dodatno evidentira bilateralni ugovor u pogledu dnevnih kupoprodajnih količina električne energije iz bilateralnog ugovora i njihovog vremenskog rasporeda.

(12) Operator tržišta dužan je da dostavi Operatoru prenosnog sistema i Operatoru distributivnog sistema podatke iz bilateralnih ugovora, potrebne za obavljanje njihovih djelatnosti.

(13) Ugovorne strane iz bilateralnog ugovora dužne su da blagovremeno, putem prijave, obavijeste Operatora tržišta o svim izmjenama podataka iz prijave bilateralnog ugovora.

(14) Prijava o izmjenama podataka iz bilateralnog ugovora dostavlja se na isti način kao i prijava bilateralnog ugovora.

(15) Operator tržišta ima pravo da ne prihvati prijavu izmjene podataka iz bilateralnog ugovora ukoliko je prijava o izmjenama nepotpuna i ne sadrži sve potrebne informacije, nije bila dostavljena blagovremeno i u skladu sa procedurom ili je dostavljena od strane neovlašćenog lica i dužan je da o tome odmah obavijesti ugovorne strane.

(16) U slučaju prihvatanja prijave o izmjenama podataka iz bilateralnog ugovora, Operator tržišta dužan je da o tome obavijesti ugovorne strane, čime postaje nesporno da je sadržaj prijave o izmjenama ušao u evidenciju bilateralnog ugovora.

(17) Operator tržišta dužan je da o izvršenim izmjenama obavijesti Operatora prenosnog sistema i Operatora distributivnog sistema.

VII PODSTICANJE PROIZVODNJE ELEKTRIČNE ENERGIJE IZ OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE I VISOKOEFIKASNE KOGENERACIJE

Obaveze operatora sistema

Član 23

(1) Operator prenosnog sistema i Operator distributivnog sistema dužni su da Operatoru tržišta dostave podatke o ukupnoj proizvedenoj električnoj energiji u objektima povlašćenih proizvođača priključenih na njihove sisteme za svaki vremenski interval (1 sat) do 15. dana tekućeg mjeseca za prethodni mjesec.

(2) Operator prenosnog sistema i Operator distributivnog sistema dužni su da do 15. u tekućem mjesecu za prethodni mjesec, dostave Operatoru tržišta podatke o ukupnoj isporučenoj električnoj energiji krajnjim kupcima priključenim na njihov sistem, izraženoj u kWh, za svakog pojedinačnog snabdjevača i kupca samosnabdjevača.

(3) Na osnovu podataka iz stava 2 ovog člana Operator tržišta izračunava proporcionalni mjesečni udio svakog snabdjevača i kupca samosnabdjevača u ukupnoj potrošnji električne energije, odnosno njihov obavezni proporcionalni udio u preuzimanju električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača.

Ugovor o otkupu električne energije od povlašćenih proizvođača

Član 24

(1) Operator tržišta dužan je da povlašćenom proizvođaču dostavi formularni Ugovor o otkupu električne energije od povlašćenog proizvođača.

(2) Podatke neophodne za zaključivanje ugovora iz stava 1 ovog člana povlašćeni proizvođač dostavlja na obrascu koji propisuje Operator tržišta i objavljuje na svojoj internet stranici.

(3) Podsticajna cijena električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača za vrijeme trajanja Ugovora o otkupu električne energije od povlašćenog proizvođača, godišnje se koriguje u skladu sa propisom Vlade kojim se utvrđuju podsticajne cijene.

(4) Operator tržišta dužan je da jednom mjesečno, na osnovu Ugovora o otkupu električne energije od povlašćenog proizvođača plati povlašćenom proizvođaču otkupljenu električnu energiju, uz uslov da mu je povlašćeni proizvođač prethodno prenio garancije porijekla za istu količinu električne energije.

(5) Ugovor o otkupu električne energije između Operatora tržišta i povlašćenog proizvođača naročito sadrži:

- 1) nazive ugovornih strana,
- 2) predmet ugovora,
- 3) početak, trajanje i uslove za raskid ugovora,

- 4) podatke o povlašćenom proizvođaču i postrojenju,
- 5) način dostavljanja i korišćenja podataka,
- 6) mjerenje i način očitavanja proizvedene električne energije,
- 7) podsticajnu cijenu električne energije,
- 8) način prenosa garancija porijekla,
- 9) način obračunavanja i plaćanja i
- 10) način rješavanje sporova.

Ugovor o kupoprodaji proporcionalnog udjela električne energije proizvedene u objektu povlašćenog proizvođača

Član 25

(1) Snabdjevač i kupac samosnabdjevač dužni su da kupuju električnu energiju proizvedenu u objektima povlašćenog proizvođača od Operatora tržišta, u količini obaveznog proporcionalnog udjela električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača po prijavljenom voznom redu.

(2) U cilju ispunjavanja obaveze iz stava 1 ovog člana, snabdjevač i kupac samosnabdjevač dužni su da sa Operatorom tržišta zaključe Ugovor o kupoprodaji obaveznog proporcionalnog udjela električne energije otkupljene od povlašćenih proizvođača.

(3) Snabdjevač i kupac samosnabdjevač dužni su da, prilikom zaključivanja Ugovora iz stava 2 ovog člana, prilože Operatoru tržišta prihvatljivi instrument obezbjeđenja plaćanja u skladu sa članom 48 i 49 ovih Pravila.

(4) Obavezni proporcionalni mjesečni udio snabdjevača i kupca samosnabdjevača utvrđuje se na osnovu proporcionalnog učešća isporučene električne energije tog snabdjevača kupcima i proporcionalnog udjela preuzeta električne energije kupca samosnabdjevača u pretprošlom mjesecu u ukupnoj potrošnji električne energije svih kupaca, uključujući i kupca samosnabdjevača, u tom istom mjesecu.

(5) Obavezni proporcionalni mjesečni udio utvrđuje se prema formuli:

$$q_i = \frac{W_i}{\sum_{i=1}^n W_i} * 100 ; \sum_{i=1}^n q_i = 100$$

gdje je:

q_i - mjesečni proporcionalni udio snabdjevača ili kupca samosnabdjevača "i", izražen u procentima (%),

W_i - mjesečna isporučena električna energija snabdjevača kupcima ili preuzeta električna energija od strane kupca samosnabdjevača, izražena u kWh,

n - broj svih snabdjevača i kupaca samosnabdjevača.

(6) Ako je snabdjevač tek počeo da obavlja djelatnost snabdjevanja, njegov obavezni proporcionalni udio se utvrđuje na osnovu planirane isporuke električne energije kupcima, pri čemu se proporcionalno umanjuje udio ostalih snabdjevača i kupaca samosnabdjevača.

(7) Ako je kupac samosnabdjevač tek počeo da kupuje električnu energiju za svoju potrošnju, njegov obavezni proporcionalni udio se utvrđuje na osnovu električne energije koju planira da preuzme, pri čemu se proporcionalno umanjuje udio ostalih snabdjevača i kupaca samosnabdjevača.

(8) Operator tržišta dužan je da, najmanje jednom u 6 mjeseci, za svakog snabdjevača i kupca samosnabdjevača, utvrđuje razliku između obračunatog obaveznog proporcionalnog udjela i ostvarenih vrijednosti isporuke električne energije krajnjim kupcima, odnosno preuzete električne energije od strane kupca samosnabdjevača za svoje potrebe.

(9) Operator tržišta dužan je da vrši adekvatne korekcije kako bi na godišnjem nivou obavezni minimalni udio bio obračunat samo na osnovu izmjerene isporučene električne energije krajnjim

kupcima od strane snabdjevača, odnosno izmjerene preuzete električne energije za svoje potrebe od strane kupca samosnabdjevača.

(10) Ostvarivanje obaveznog proporcionalnog udjela se dokazuje garancijama porijekla u skladu sa propisom Vlade o garancijama porijekla.

(11) Kupoprodajni ugovor iz stav 2 ovog člana naročito sadrži:

- 1) naziv ugovornih strana,
- 2) predmet ugovora,
- 3) početak, trajanje i uslove raskida ugovora,
- 4) podatke o snabdjevaču ili kupcu samosnabdjevaču,
- 5) način dostavljanja i korišćenja podataka,
- 6) mjerenje i način očitavanja proizvedene električne energije,
- 7) način utvrđivanja obaveznog proporcionalnog udjela,
- 8) kupoprodajnu cijenu električne energije,
- 9) način prenosa garancija porijekla,
- 10) visinu i kriterijum za utvrđivanje finansijskih garancija i prihvatanje garancija,
- 11) način obračunavanja i plaćanja i
- 12) način rješavanje sporova.

(12) Preuzetu električnu energiju proizvedenu u objektima povlašćenih proizvođača utvrđenu u skladu sa stavom 5 ovog člana, snabdjevač i kupac samosnabdjevač, dužni su da plaćaju Operatoru tržišta po cijenama definisanim propisom Vlade o naknadi za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i visokoefikasne kogeneracije.

Način raspodjele sredstava prikupljenih od prodaje električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača i prikupljene naknade za podsticaj

Član 26

(1) Operator tržišta dužan je da na osnovu podataka iz člana 23 ovih Pravila izrađuje mjesečni obračun finansijskih obaveza koji sadrži ukupan iznos sredstava koji su snabdjevač i kupac samosnabdjevač dužni da plate Operatoru tržišta za preuzetu električnu energiju proizvedenu u objektima povlašćenih proizvođača.

(2) Operator tržišta dužan je da jednom mjesečno svakom snabdjevaču i kupcu samosnabdjevaču ispostavlja račun za obračunski period, za plaćanje električne energije iz člana 25 stav 12 ovih Pravila.

(3) Iznos računa iz stava 2 ovog člana jednaka je zbiru iznosa sredstava koji plaća svaki krajnji kupac na ime naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije i sredstava kojima snabdjevač i kupac samosnabdjevač plaćaju proporcionalni udio električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača po cijenama definisanim u ugovoru o snabdjevanju.

(4) Operator tržišta dužan je da jednom mjesečno, na osnovu ispostavljenih računa, povlašćenim proizvođačima plati otkupljenu električnu energiju proizvedenu u objektima povlašćenih proizvođača.

(5) Finansijske obaveze iz stava 4 ovog člana Operator tržišta plaća iz sredstava utvrđenih i naplaćenih u skladu sa stavom 3 ovog člana.

(6) Sredstva iz stava 3 ovog člana koriste se i za pokrivanje troškova koje Operator prenosnog sistema ima u procesu balansiranja prenosnog sistema zbog debalansa koji prouzrokuju povlašćeni proizvođači.

(7) Konačan obračun za proteklu kalendarsku godinu vrši Operator tržišta do 31. marta tekuće godine.

VIII VOZNI REDOVI

Član 27

(1) Vozni red je dokument koji sadrži dnevne planove proizvodnje, razmjene (kupovina i/ili prodaja) i potrošnje električne energije svih učesnika na tržištu.

(2) Vozni red obuhvata transakcije između balansno odgovornih subjekata međusobno, tj. transakcije između učesnika na tržištu, uključujući i prekogranične transakcije.

(3) Prihvatanje voznog reda podrazumijeva da su prethodno obezbijeđeni uslovi za realizaciju ugovorenih tokova električne energije, uz održanje odgovarajućeg kvaliteta snabdijevanja.

(4) Svaki učesnik na tržištu ili, od njega ovlašćeni, nosilac balansne odgovornosti balansne grupe (dalje u tekstu: nosilac balansne odgovornosti) izrađuje svoje programe proizvodnje, razmjene (nabavka-kupovina i isporuka prodaja) i potrošnje električne energije u skladu sa bilateralnim ugovorima i/ili transakcijama na unutar dnevnom tržištu električne energije i sopstvenim potrebama i to za svaki vremenski interval voznog reda (1 sat).

(5) Za svaki vremenski interval vozni red učesnika na tržištu mora biti uravnotežen, tj. ukupno planirana potrebna električna energija, koja predstavlja zbir planirane potrošnje i planirane isporuke (prodaje), mora biti jednaka ukupno planiranoj raspoloživoj električnoj energiji, koja predstavlja zbir planirane proizvodnje i planirane nabavke (kupovine).

(6) Zavisno od dodijeljenog statusa, odnosno vrste djelatnosti učesnika na tržištu, odnosno balansno odgovornog subjekta i/ili nosioca balansne odgovornosti, vozni red sadrži sledeće podatke:

1) planiranu proizvodnju po proizvodnim jedinicama za koje su odgovorni,

2) planiranu ukupnu potrošnju krajnjih kupaca za koje su odgovorni,

3) razmjenu električne energije u elektroenergetskom sistemu Crne Gore sa drugim učesnicima na tržištu, odnosno balansno odgovornim subjektima i/ili nosiocima balansne odgovornosti, gdje je mjesto kupovine/prodaje unutar regulacione oblasti Operatora prenosnog sistema (interne transakcije) i

4) razmjenu električne energije za koju je odgovoran učesnik na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekt i/ili nosilac balansne odgovornosti, sa drugim elektroenergetskim sistemima (posebno za svaku granicu interkonektovanog sistema), gdje je mjesto kupovine/prodaje van regulacione oblasti Operatora prenosnog sistema (eksterne transakcije).

Prognoza potrošnje/proizvodnje električne energije

Član 28

(1) Operator tržišta i Operator prenosnog sistema izrađuju/prate prognozu potrošnje/proizvodnje električne energije svih balansno odgovornih subjekata i nosioca balansne odgovornosti za potrebe procesa izrade okvirnog voznog reda i konačnog voznog reda koji se upoređuje sa ostvarenim voznim redom.

(2) Prognoza potrošnje/proizvodnje električne energije se izrađuje sa ciljem usklađivanja raspoložive električne energije (proizvodnja i kupovina) sa ukupnim potrebama za električnom energijom (potrošnja, prodaja i gubici) u elektroenergetskom sistemu.

(3) Prognoza potrošnje/proizvodnje električne energije se izrađuje za intervale koji se poklapaju sa kalendarskom vremenskom podjelom, tj. na godišnjem, mjesečnom, sedmičnom i dnevnom nivou.

(4) Nosioци aktivnosti za izradu prognoze potrošnje/proizvodnje su, uz Operatora tržišta i Operatora prenosnog sistema, snabdjevač, kupac samosnabdjevač, proizvođač, uključujući i povlašćenog proizvođača i Operator distributivnog sistema.

(5) Snabdjevač, kupac samosnabdjevač, Operator distributivnog sistema i proizvođač, uključujući i povlašćenog proizvođača, dužni su da Operatoru tržišta i Operatoru prenosnog sistema dostave sve zahtijevane podatke neophodne za izradu kvalitetne prognoze potrošnje/proizvodnje.

(6) Nosioци aktivnosti iz stava 4 ovog člana dužni su da, u okviru prijave voznog reda, Operatoru tržišta i Operatoru prenosnog sistema dostavljaju podatke o planiranoj proizvodnji, potrošnji, razmjeni električne energije i gubicima u distributivnom sistemu.

Okvirni vozni red

Član 29

(1) Proizvođač, snabdjevač, kupac samosnabdjevač, Operator distributivnog sistema i trgovac dužni su da Operatoru tržišta i Operatoru prenosnog sistema dostavljaju svoje vozne redove koji proističu iz zaključenih ugovora o snabdijevanju (otvoreni ugovori) i/ili ugovora o kupoprodaji električne energije na osnovu prijavljenih bilateralnih ugovora.

(2) Okvirni vozni red sastavlja Operator tržišta na osnovu pojedinačnih voznih redova učesnika na tržištu, tj. balansno odgovornih subjekata i nosioca balansne odgovornosti.

Član 30

(1) Vozni red proizvođača sadrži:

1) Plan proizvodnje i prodaje električne energije proizvedene u vlastitom proizvodnom objektu za svaki sat dana D (dan realizacije voznog reda) raspoređene po snabdjevačima, kupcima samosnabdjevačima, trgovcima i granicama prenosnog sistema Crne Gore u slučaju izvoza električne energije i

2) plan prodaje električne energije proizvedene u vlastitom proizvodnom objektu za svaki sat dana D raspoređene po Operatoru prenosnog sistema i Operatoru distributivnog sistema u slučaju prodaje električne energije za program kompenzacije i pokrivanje gubitaka u prenosnom ili distributivnom sistemu.

(2) Vozni red povlašćenog proizvođača sadrži plan proizvodnje za svaki sat dana D.

(3) Vozni red snabdjevača sadrži:

1) plan isporuke električne energije sumarno za kupce za svaki sat dana D,

2) plan kupoprodaje električne energije za svaki sat dana D raspoređene po proizvođačima, snabdjevačima, kupcima samosnabdjevačima, trgovcima i granicama prenosnog sistema Crne Gore posebno za uvoz i posebno za izvoz i

3) plan kupoprodaje električne energije za svaki sat dana D raspoređene po Operatoru prenosnog sistema i Operatoru distributivnog sistema u slučaju prodaje električne energije za program kompenzacije i pokrivanje gubitaka u prenosnom ili distributivnom sistemu.

(4) Vozni red trgovca sadrži:

1) plan kupoprodaje električne energije za svaki sat dana D raspoređene po granicama prenosnog sistema Crne Gore posebno za uvoz i posebno za izvoz,

2) plan kupoprodaje električne energije za svaki sat dana D raspoređene po proizvođačima, snabdjevačima, kupcima samosnabdjevačima i trgovcima i

3) plan kupoprodaje električne energije za svaki sat dana D raspoređene po Operatoru prenosnog sistema i Operatoru distributivnog sistema u slučaju prodaje električne energije za program kompenzacije i pokrivanje gubitaka u prenosnom ili distributivnom sistemu.

(5) Vozni red kojeg učesnik na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekt i/ili nosilac balansne odgovornosti dostavlja Operatoru tržišta mora da sadrži:

1) evidencioni broj bilateralnog ugovora,

2) primopredajna mjesta u slučaju prekograničnog trgovanja (interkonektori),

3) satne planove proizvodnje, potrošnje i razmjene na primopredajnim mjestima,

4) razmjenu električne energije sa učesnicima na tržištu, odnosno balansno odgovornim subjektima i/ili nosiocima balansne odgovornosti u regulacionoj oblasti (interne transakcije),

5) razmjenu električne energije sa učesnicima na tržištu iz i u regulacionu oblast (eksterne transakcije),

6) kumulativni vozni red proizvodnje i

7) kumulativni vozni red potrošnje.

(6) Okvirni vozni red se izražuje za svaki sat narednog dana i sadrži:

1) plan potrošnje u primopredajnim tačkama, kao rezultat ukupnih količina iz bilateralnih ugovora,

2) plan proizvodnje u primopredajnim tačkama, kao rezultat ukupnih količina iz bilateralnih ugovora i plan razmjene u primopredajnim tačkama, kao rezultat ukupnih količina iz bilateralnih ugovora, uključujući i prekogranične transakcije.

(7) Svi iznosi u voznom redu koji se odnose na prekograničnu kupoprodaju električne energije moraju biti izraženi u MWh/h i zaokruženi na cijeli broj.

(8) Svi iznosi u voznom redu koji se odnose na kupoprodaju električne energije unutar regulacione oblasti moraju biti izraženi u MWh/h i zaokruženi na tri decimalna mjesta.

(9) Operator tržišta dužan je da provjerava i usklađuje transakcije učesnika na tržištu, odnosno balansno odgovornih subjekata i nosioca balansne odgovornosti, iz stava 5 ovog člana, kada je mjesto razmjene unutar regulacione oblasti.

(10) Učesnici na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekti i/ili nosioci balansne odgovornosti dužni su da Operatoru tržišta dostave svoje vozne redove do 14 sati tekućeg dana, za naredni dan.

(11) Operator tržišta dužan je da potvrdi prijem i vrijeme prijema svakog voznog reda učesnicima na tržištu u roku od 30 minuta po prijemu.

(12) U slučaju da učesnik na tržištu ne dobije potvrdu o prijemu, dužan je da provjeri kod Operatora tržišta da li je vozni red primljen.

(13) Vozne redove koji ne pristignu u roku iz stava 10 ovog člana, Operator tržišta ne uključuje u okvirni vozni red, nego o njihovom prispijeću i postojanju obavještava Operatora prenosnog sistema i Operatora distributivnog sistema.

(14) Operator tržišta dužan je da okvirni vozni red dostavi Operatoru prenosnog sistema i Operatoru distributivnog sistema do 14:30 sati tekućeg dana za naredni dan.

(15) Operator prenosnog sistema dužan je da odmah prijavi Operatoru tržišta eventualne greške u okvirnom voznom redu.

Konačni vozni red (D-1)

Član 31

(1) Učesnik na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekt i/ili nosilac balansne odgovornosti dužan je da Operatoru prenosnog sistema dostavi vozni red (bazna snaga) svojih regulacionih proizvodnih jedinica, koji se tokom rada može mijenjati.

(2) Učesnik na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekt i/ili nosilac balansne odgovornosti dužan je da Operatoru prenosnog sistema dostavi vozni red za dan D do 14:30 h dana D-1, kada se vrši usaglašavanje sa susjednim operatorima prenosnih sistema.

(3) Učesnik na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekt i/ili nosilac balansne odgovornosti ima pravo da izmijeni svoj vozni red najkasnije do 15 h dana D-1.

(4) Nakon prijema okvirnog voznog reda, Operator prenosnog sistema provjerava i usklađuje izbalansiranost učesnika na tržištu, odnosno balansno odgovornih subjekata i/ili nosilaca balansne odgovornosti.

(5) U skladu sa važećim ENTSO-E standardima, Operator prenosnog sistema sa susjednim operatorima prenosnih sistema vrši provjeru i usklađivanje prekograničnih transakcija definisanih u članu 27 stav 6 tačka 4 (eksterne transakcije).

(6) U slučaju neusklađenosti transakcija iz stava 5 ovog člana, učesnik na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekt i/ili nosilac balansne odgovornosti dužan je da kontaktira lica odgovorna za provjeru i usaglašavanje voznog reda iz regulacione oblasti oba operatora prenosnih sistema preko čije granice se odvija kupoprodajna transakcija.

(7) U slučaju konačne neusklađenosti primjenjuju se ENTSO-E standardi.

(8) Operator prenosnog sistema dužan je da učesniku na tržištu, odnosno balansno odgovornom subjektu i/ili nosiocu balansne odgovornosti dostavi obavještenje o ispravnosti voznog reda, odmah po usaglašavanju sa susjednim operatorima prenosnih sistema.

(9) Konačni vozni red izrađuje Operator prenosnog sistema, na osnovu okvirnog voznog reda dobijenog od Operatora tržišta i prijavljenih transakcija učesnika na tržištu, kojima pridružuje kompenzacione programe i planove nabavke električne energije za rješavanje mogućih tehničkih ograničenja.

(10) Operator prenosnog sistema dužan je da konačni vozni red dostavi Operatoru tržišta.

Procedura izmjene voznih redova

Član 32

(1) U slučaju potrebe za naknadnom izmjenom voznog reda, učesnik na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekt i/ili nosilac balansne odgovornosti dužan je da obavještenje o izmjenama voznog reda dostavi Operatoru prenosnog sistema.

(2) Izmjene voznog reda iz stava 1 ovog člana mogu se vršiti počev od 18 h tekućeg, za naredni dan.

(3) Operator prenosnog sistema dužan je da, u skladu sa tehničkim mogućnostima i potrebom očuvanja sigurnosti rada elektroenergetskog sistema, prihvati izmjene voznog reda.

(4) Učesnik na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekt i/ili nosilac balansne odgovornosti, koji vrši izmjene voznog reda dužan je da Operatoru prenosnog sistema dostavi izmijenjeni vozni red sa podacima definisanim u članu 30 stav 5 tačke 3, 4, 5, 6 i 7.

(5) Izmjena voznog reda koja se prijavljuje na unutarodnevnom nivou, vrše se u skladu sa pravilima koja propisuju unutarodnevnu dodjelu prekograničnih kapaciteta na granicama regulacione oblasti.

(6) Ukoliko potreba za očuvanjem sigurnosti i pouzdanosti rada elektroenergetskog sistema to zahtijeva, Operator prenosnog sistema može samoinicijativno vršiti izmjene voznog reda.

(7) Operator prenosnog sistema dužan je da o razlozima izvršenih promjena voznog reda iz stava 6 ovog člana obavijesti učesnika na tržištu, odnosno balansno odgovornog subjekta i/ili nosioca balansne odgovornosti čiji vozni red je promijenjen.

(8) Ukoliko Operator prenosnog sistema izmijeni konačni vozni red u skladu sa stavom 6 ovog člana, dužan je da tako izmijenjeni konačni vozni red dostavi Operatoru tržišta.

Ostvareni vozni red (D+1)

Član 33

(1) Ostvareni vozni red je konačni vozni red u koji su unesene izmjene u skladu sa članom 32 ovih Pravila i transakcije po osnovu angažovanja pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema.

(2) Ostvareni vozni red je osnova za izračunavanje količinskih odstupanja predaje i prijema električne energije od voznih redova.

(3) Operator prenosnog sistema dužan je da ostvareni vozni red dostavi Operatoru tržišta najkasnije 3 dana po isteku dana na koji se vozni red odnosi.

Komunikacija Operatora tržišta sa operatorima sistema i učesnicima na tržištu

Član 34

(1) Način komunikacije i razmjene informacija i podataka između Operatora prenosnog sistema, Operatora distributivnog sistema i učesnika na tržištu sa Operatorom tržišta utvrđuje se Uputstvom o komunikaciji.

(2) Informacioni sistemi Operatora prenosnog sistema, Operatora distributivnog sistema, učesnika na tržištu i Operatora tržišta moraju biti usklađeni sa važećim ENTSO-E standardima i konfigurisani tako da mogu podržavati način komunikacije i razmjene informacija i podataka utvrđenih Uputstvom o komunikaciji.

(3) Uputstvo o komunikaciji donosi Operator tržišta uz saglasnost Operatora prenosnog sistema i Operatora distributivnog sistema.

IX OBRAČUN Odstupanja PREDAJE I PRIJEMA ELEKTRIČNE ENERGIJE OD VOZNIH REDOVA

Odstupanje povlašćenih proizvođača

Član 35

(1) Povlašćeni proizvođači su saglasno Zakonu članovi jedne balansne grupe i nemaju obavezu plaćanja troškova balansiranja prenosnog sistema usled odstupanja koje oni izazovu.

(2) Troškove iz stava 1 ovog člana plaća Operator tržišta koji je po Zakonu obavezan da kupuje električnu energiju proizvedenu u objektima povlašćenih proizvođača.

(3) Troškove iz stava 2 ovog člana Operator tržišta naplaćuje od snabdjevača i kupca samosnabdjevača.

Balansna odgovornost

Član 36

(1) Svi učesnici na tržištu imaju pravo da zaključuju bilateralne ugovore o kupovini i prodaji električne energije i pristupaju prekograničnim prenosnim kapacitetima radi uvoza i izvoza električne energije i dužni su da učestvuju u balansnom mehanizmu i snose troškove koje iz njega proističu u skladu sa Zakonom, ovim Pravilima i uslovima iz licenci.

(2) Svi učesnici na tržištu dužni su da preuzmu balansnu i finansijsku odgovornost za uticaj svojih transakcija na sigurnost, pouzdanost i ekonomičnost rada elektroenergetskog sistema Crne Gore.

(3) Balansno odgovorni subjekti i nosioci balansne odgovornosti, koji su izazvali debalans, dužni su da troškove balansiranja plate Operatoru tržišta, u skladu sa količinskim obračunom odstupanja, finansijskim obračunom i finansijskim poravnanjem odstupanja.

(4) Sredstva za pokrivanje troškova balansiranja, koja su, za obračunski period, uplatili počinioi debalansa u skladu sa stavom 3 ovog člana, Operator tržišta dužan je da prenese Operatoru prenosnog sistema, kao subjektu odgovornom za obezbjeđenje pomoćnih usluga i usluga

balansiranja prenosnog sistema, u skladu sa propisom kojim se uređuju način i cijena pružanja pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije.

(5) Iznos sredstava iz stava 4 ovog člana mora biti jednak iznosu sredstava koja je Operator prenosnog sistema utrošio za balansiranje prenosnog sistema u obračunskom periodu.

Balansno odgovorni subjekt - balansna grupa

Član 37

(1) Svaki učesnik na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekt i/ili nosilac balansne odgovornosti (balansna grupa) dužan je da u realnom vremenu bude izbalansiran, odnosno da svoje potrebe potrošnje i isporuke (prodaje) uskladi sa raspoloživom električnom energijom.

(2) U slučaju da u realnom vremenu dođe do pojave debalansa u prenosnom sistemu svaki učesnik na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekt i/ili nosilac balansne odgovornosti dužan je da preuzme balansnu odgovornost prema Operatoru prenosnog sistema zaduženog za balansiranje prenosnog sistema za prouzrokovani debalans, odnosno odstupanje od sopstvenog voznog reda.

Član 38

(1) Proces preuzimanja balansne odgovornosti počinje podnošenjem Zahtjeva za sticanje statusa nosioca balansne odgovornosti (dalje u tekstu: Zahtjev za sticanje statusa) od strane učesnika na tržištu Operatoru tržišta.

(2) Zahtjev za sticanje statusa naročito sadrži:

1) osnovne podatke o podnosiocu zahtjeva,

2) dokumentaciju koja se dostavlja uz zahtjev u vezi sa ispunjavanjem uslova koje propisuje Operator tržišta i

3) druge podatke koje Operator tržišta ocijeni kao potrebne za donošenje Odluke o dodjeli statusa nosioca balansne odgovornosti.

(3) Pod dokumentacijom iz stava 2 tačka 2 ovog člana podrazumijeva se dokumentacija propisana u Zahtjevu za prijem na tržište električne energije.

(4) Učesnik na tržištu dužan je da Zahtjev za sticanje statusa, sa traženom dokumentacijom, podnese najkasnije 15 dana od dana zaključenja Ugovora o učestvovanju na tržištu električne energije.

(5) Ukoliko je Zahtjev za sticanje statusa, sa traženom dokumentacijom, nepotpun i/ili nejasan Operator tržišta dužan je da u pisanoj formi obavijesti učesnika na tržištu da nedostatke otkloni.

(6) Učesnik na tržištu dužan je da nedostatke iz stava 5 ovog člana otkloni u roku od 7 dana od dana prijema obavještenja za otklanjanje nedostataka.

(7) Ukoliko učesnik na tržištu ne otkloni nedostatke u roku iz stava 6 ovog člana, Operator tržišta će donijeti Odluku o odbacivanju Zahtjeva za sticanje statusa.

(8) Operator tržišta dužan je da Odluku o odbacivanju Zahtjeva za sticanje statusa dostavi učesniku na tržištu i objavi na svojoj internet stranici.

(9) Ukoliko je Zahtjev za sticanje statusa potpun i jasan Operator tržišta dužan je da donese Odluku o dodjeli statusa nosioca balansne odgovornosti najkasnije u roku od 5 dana od dana podnošenja Zahtjeva za sticanje statusa i o tome obavijesti učesnika na tržištu.

(10) Donošenjem odluke iz stava 9 ovog člana učesnik na tržištu postaje balansno odgovorni subjekt.

(11) Balansno odgovorni subjekt iz stava 10 ovog člana dužan je da, nakon dobijanja Odluke iz stava 9 ovog člana, zaključi Ugovor o balansnoj odgovornosti i Ugovor o finansijskom poravnanju balansnog obračuna, u roku od 15 dana od dana dostavljanja od strane Operatora tržišta i ispuni i druge obaveze u skladu sa Zakonom i ovim Pravilima.

(12) Ukoliko učesnik na tržištu u roku iz stava 11 ovog člana, ne ispuni obaveze iz tog stava, Operator tržišta dužan je da donese Odluku o poništenju Odluke o prijemu na tržište i raskine zaključene ugovore.

(13) Operator tržišta dužan je da odmah po zaključenju Ugovora o balansnoj odgovornosti, dostavi Agenciji podatke o zaključenom ugovoru.

(14) Učesnik na tržištu može podnijeti žalbu Agenciji na odluku iz st. 7 i 9 ovog člana.

Član 39

(1) Snabdjevač koji je sa krajnjim kupcem zaključio ugovor o prodaji električne energije sa potpunim snabdijevanjem (otvoreni ugovor) dužan je da preuzme balansnu odgovornost za tog kupca.

(2) Učesnici na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekti imaju pravo da svoju balansnu odgovornost prenesu na drugog balansno odgovornog subjekta i da preuzmu balansnu odgovornost za drugog balansno odgovornog subjekta.

(3) Prenošnje ili preuzimanje balansne odgovornosti iz stava 2 ovog člana realizuje se formiranjem balansne grupe u skladu sa Zakonom.

(4) Učesnici na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekti mogu formirati balansnu grupu.

(5) Članovi balansne grupe dužni su da odrede nosioca balansne odgovornosti balansne grupe koji preuzima balansnu i finansijsku odgovornost za sopstveno balansno odstupanje i balansno odstupanje članova svoje balansne grupe.

(6) Nakon preuzimanja odgovornosti iz stava 5 ovog člana, članovi balansne grupe imaju pravo da od Operatora tržišta zahtijevaju povraćaj sredstva obezbjeđenja plaćanja dostavljenog prilikom zaključivanja Ugovora o balansnoj odgovornosti.

(7) Operator tržišta dužan je da za nosioca balansne odgovornosti izračuna novi iznos obezbjeđenja plaćanja za balansnu grupu.

(8) Učesnik na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekt ima pravo da se uključi u već formiranu balansnu grupu.

(9) U slučaju iz stava 8 ovog člana nosilac balansne odgovornosti balansne grupe u koju se uključio novi član preuzima balansnu i finansijsku odgovornost i za tog člana.

(10) Operator tržišta dužan je da, prilikom svake promjene broja članova balansne grupe, izračuna novi iznos obezbjeđenja plaćanja za balansnu grupu.

(11) Subjekt odgovoran za dostavljanje sredstva obezbjeđenja plaćanja za balansnu grupu iz st. 6 i 10 je nosilac balansne odgovornosti balansne grupe.

(12) Način i uslovi pod kojima učesnik na tržištu, odnosno balansno odgovorni subjekt prenosi svoju balansnu odgovornost na nosioca balansne odgovornosti, bilo prilikom formiranja nove balansne grupe, ili prilikom uključivanja učesnika na tržištu, odnosno balansno odgovornog subjekta u već postojeću balansnu grupu, uređuju se Ugovorom o prenosu balansne odgovornosti.

Član 40

Operatori sistema nemaju pravo da prenose svoju balansnu odgovornost ni da preuzimaju balansnu odgovornost za druge balansno odgovorne subjekte.

Član 41

(1) Nosilac balansne odgovornosti i balansno odgovorni subjekt odgovorni su za:

1) prijavu svojih primopredajnih mjesta nadležnom operatoru sistema,

2) prijavu voznih redova proizvodnje, potrošnje i razmjene električne energije s drugim balansnim grupama i/ili balansno odgovornim subjektima Operatoru tržišta i Operatoru prenosnog sistema u skladu sa ovim Pravilima i Uputstvom za prijavu i izradu voznih redova,

3) izmirenje svojih finansijskih obaveza prema Operatoru tržišta proisteklih iz utvrđenih količinskih odstupanja za sebe kao balansno odgovornog subjekta, ili za sebe i članove balansne grupe za koje je preuzeo balansnu i finansijsku odgovornost i

4) ispunjavanje drugih obaveza u skladu sa zakonom i ovim Pravilima.

(2) Balansno odgovorni subjekt dužan je da zaključi trilateralni Ugovor o balansnoj odgovornosti sa Operatorom prenosnog sistema i Operatorom tržišta u roku od 15 dana od dana dostavljanja ugovora od strane Operatora tržišta.

(3) Ugovor o balansnoj odgovornosti naročito sadrži:

1) opšte podatke o ugovornim stranama,

2) opis načina primanja, prenosa i provjeravanja voznih redova i obračunskih podataka balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta,

3) obaveze ugovornih strana,

4) način i oblik finansijskog poravnanja,

5) obaveze ugovornih strana da će Operatoru tržišta dostavljati podatke za obračun i finansijsko poravnanje,

6) mjere i radnje koje se preduzimaju u slučajevima neispunjavanja obaveza,

7) visinu i kriterijume za određivanje zahtijevanih prihvatljivih instrumenata obezbjeđenja plaćanja, odvojenih po vrstama obaveza i prihvatanje instrumenata obezbjeđenja plaćanja,

8) razloge usled kojih Operator prenosnog sistema i Operator tržišta imaju pravo odstupiti od Ugovora o balansnoj odgovornosti,

9) obavezu ugovornih strana da će podatke, neposredno ili posredno dobijene u procesu obračuna odstupanja, upotrebljavati samo za namjene vezane za obračun odstupanja i neće ih proslijeđivati trećim licima, osim u slučajevima koji proističu iz zakona,

10) način rješavanja sporova,

11) prava i obaveze ugovornih strana u slučajevima odustajanja od ugovora i

12) odredbe vezane za važenje ugovora.

(4) Nosilac balansne odgovornosti i balansno odgovorni subjekt dužni su da u pisanoj formi obavijeste Operatora tržišta i Operatora prenosnog sistema o promjenama svog statusa (ime, naziv prebivališta/sjedišta i sl.) najkasnije 7 dana po nastaloj promjeni.

(5) Promjene iz stava 4 ovog člana definišu se aneksom ugovora.

(6) Ugovor o balansnoj odgovornosti se, po pravilu, zaključuje na neodređeno vrijeme.

(7) Ugovor prestaje da važi u sljedećim slučajevima:

1) ako nosilac balansne odgovornosti ili balansno odgovorni subjekt u pisanoj formi obavijesti Operatora prenosnog sistema i Operatora tržišta o odustajanju od Ugovora o balansnoj odgovornosti sa rokom otkaza od 90 dana, pod uslovom ispunjenja ugovornih obaveza,

2) ako Operator prenosnog sistema i Operator tržišta jednostrano raskinu Ugovor o balansnoj odgovornosti u skladu sa članom 50 stav 2 ovih Pravila i

3) prilikom zamjene nosioca balansne odgovornosti u balansnoj grupi.

Promjena članstva balansne grupe

Član 42

(1) Član balansne grupe - subjekt poravnanja ima pravo da bilo kada zatraži pokretanje postupka prelaska u drugu balansnu grupu ili preuzimanje sopstvene balansne odgovornosti.

(2) Nosilac balansne odgovornosti dužan je da članu koji želi promijeniti balansnu grupu da odobrenje za promjenu balansne grupe, pod uslovom da je član izmirio sve finansijske obaveze vezane za obračun odstupanja i kupoprodaju električne energije.

(3) Balansno odgovorni subjekt dužan je da, u slučaju izlaska iz balansne grupe, dostavi Operatoru tržišta prihvatljiv instrument obezbjeđenja plaćanja u skladu sa čl. 46 i 47 ovih Pravila, osim ako pri izlasku dostavi dokaze da je pristupio novoj balansnoj grupi, čiji nosilac balansne odgovornosti preuzima balansnu i finansijsku odgovornost za njega.

(4) U slučaju kada subjekat poravnanja mijenja balansnu grupu dužan je da priloži nadležnom operatoru sistema i Operatoru tržišta podnesak o zamjeni balansne grupe.

(5) Podnesak o zamjeni balansne grupe predstavlja odobrenje nosioca balansne odgovornosti balansne grupe iz koje subjekt poravnanja istupa, iz kojeg se vidi koji subjekat poravnanja istupa iz balansne grupe i kojoj balansnoj grupi pristupa i kopije starog i novog ugovora o prenosu balansne odgovornosti.

(6) Ako podnesak za zamjenu balansne grupe sadrži propisane i zahtijevane dokaze iz st. 2 i 5 ovog člana, zamjena počinje važiti u roku od jednog mjeseca po isteku mjeseca u kojem je subjekat poravnanja, odnosno nosilac balansne odgovornosti predao podnesak nadležnom operatoru sistema i Operatoru tržišta.

(7) U slučaju krajnjeg kupca - subjekta poravnanja sa ugovorom o prodaji električne energije sa potpunim snabdijevanjem, postupak zamjene snabdjevača - promjena pripadnosti balansnoj grupi je utvrđen pravilima kojima se uređuje promjena snabdjevača krajnjih kupaca električne energije.

(8) Član balansne grupe može ovlastiti nosioca balansne odgovornosti balansne grupe u koju namjerava da se uključi, da u njegovo ime sprovede proceduru zamjene balansne grupe.

Evidencija balansno odgovornih subjekata i balansnih grupa

Član 43

(1) Operator prenosnog sistema i Operator tržišta u elektronskoj formi uspostavljaju, vode i redovno ažuriraju evidenciju balansno odgovornih subjekata i balansnih grupa (nosilaca balansne odgovornosti).

(2) Balansno odgovorni subjekt i nosilac balansne odgovornosti dužni su da Operatoru prenosnog sistema i Operatoru tržišta prijave svaku izmjenu ili dopunu podataka sadržanih u evidenciji.

(3) Balansno odgovorni subjekt i nosilac balansne odgovornosti imaju pravo na uvid u podatke koji se, u okviru evidencije, odnose na njih.

(4) Operator tržišta mjesečno obavještava balansno odgovornog subjekta i nosioca balansne odgovornosti o ažuriranoj evidenciji balansno odgovornih subjekata i balansnih grupa (nosioca balansne odgovornosti).

Finansijske garancije - instrumenti obezbjeđenja plaćanja

Član 44

(1) Operator tržišta dužan je da utvrdi vrijednost rizika u slučaju neizvršavanja obaveza balansno odgovornih subjekata i nosilaca balansne odgovornosti koje proističu iz učešća u balansnom mehanizmu.

(2) Vrijednost rizika se utvrđuje na sledeći način:

1) Ako balansna grupa ili balansno odgovorni subjekt obuhvataju samo kupce, vrijednost rizika se utvrđuje kao proizvod petnaestostruke prosječne dnevne potrošnje električne energije balansne grupe ili balansno odgovornog subjekta tokom šestomjesečnog perioda i osnovne cijene odstupanja C_p definisane u članu 58 stav 1 ovih Pravila.

2) Ako balansna grupa ili balansno odgovorni subjekt obuhvataju samo proizvođače, vrijednost rizika se utvrđuje na osnovu proizvoda petnaestostruke prosječne dnevne proizvodnje električne energije balansne grupe ili balansno odgovornog subjekta tokom šestomjesečnog perioda i osnovne cijene odstupanja C_p .

3) Ako balansna grupa ili balansno odgovorni subjekt obuhvataju i kupce i proizvođače, vrijednost rizika se utvrđuje na osnovu proizvoda veće od dvije vrijednosti - petnaestostruke prosječne dnevne proizvodnje električne energije ili petnaestostruke prosječne dnevne potrošnje električne energije tokom šestomjesečnog perioda i osnovne cijene odstupanja C_p .

4) Za trgovca električnom energijom koji nema ni kupce ni proizvođače, vrijednost rizika se utvrđuje kao proizvod petnaestostruke prosječne dnevne vrijednosti verifikovanih transakcija prometa električne energije trgovca tokom šestomjesečnog perioda i osnovne cijene odstupanja C_p , s tim što se vrijednost rizika, u slučaju da je veća od 50.000 €, ograničava na iznos od 50.000 €.

5) Vrijednost rizika iz stava 2 tačka 4 ovog člana obuhvata i rizik od neispunjavanja finansijskih obaveza prema Operatoru tržišta po osnovu Cjenovnika evidentiranja bilateralnih ugovora i finansijskih obaveza proisteklih iz akta Agencije kojim se utvrđuju regulatorno dozvoljeni prihod i naknada za rad Operatora tržišta električne energije vezano za izvoz električne energije iz Crne Gore.

6) Novi nosilac balansne odgovornosti ili balansno odgovorni subjekt i Operator tržišta dužni su da izvrše prognozu dnevne prosječne vrijednosti preuzete električne energije, proizvedene električne energije ili nominovane snage ili prodate električne energije u slučaju trgovca, na osnovu koje će se utvrditi njegova vrijednost rizika. Nakon 6 mjeseci izvršiće se revizija vrijednosti rizika na osnovu izmjerenih fizičkih realizacija tokom tog šestomjesečnog perioda.

7) Pod osnovnom cijenom odstupanja C_p iz st. 1, 2, 3 i 4 ovog člana podrazumijeva se prosječna osnovna cijena odstupanja tokom perioda od 6 mjeseci.

(3) Mjesec dana prije isteka roka od 6 mjeseci primjene utvrđenih vrijednosti rizika Operator tržišta dužan je da utvrdi nove vrijednosti rizika na osnovu izmjerenih fizičkih realizacija tokom proteklog dvanaestomjesečnog perioda na osnovu parametara sadržanih u stavu 2 ovog člana.

(4) Nove vrijednosti rizika iz stava 3 ovog člana stupaju na snagu istekom 6 mjeseci primjene prethodno utvrđenih vrijednosti rizika i primjenjuju se tokom perioda od jedne godine.

(5) U slučaju da tokom perioda primjene novih vrijednosti rizika utvrđenih u skladu sa stavom 3 ovog člana, po procjeni Operatora tržišta, dođe do značajnijih promjena parametara na osnovu kojih se utvrđuje vrijednost rizika, Operator tržišta ima pravo da utvrdi nove vrijednosti rizika i prije isteka roka od jedne godine.

(6) U slučaju da balansno odgovorni subjekt i/ili nosilac balansne odgovornosti iz stava 1 ovog člana neredovno ili nepotpuno izmiruju svoje finansijske obaveze prema Operatoru tržišta, Operator tržišta ima pravo da za tog balansno odgovornog subjekta i/ili nosioca balansne odgovornosti do 50% uveća iznos vrijednosti rizika utvrđenog u skladu sa stavom 2 ovog člana.

Član 45

(1) Prije zaključenja Ugovora o balansnoj odgovornosti i Ugovora o finansijskom poravnanju balansnog obračuna, nosilac balansne odgovornosti i balansno odgovorni subjekt dužni su da

prilože prihvatljivi instrument obezbjeđenja plaćanja u korist Operatora tržišta saglasno Ugovoru o balansnoj odgovornosti.

(2) Prihvatljivi instrumenti obezbjeđenja plaćanja su: bankarska garancija ili namjenski (garantni) depozit.

Bankarska garancija

Član 46

(1) Bankarsku garanciju kao instrument obezbjeđenja plaćanja izdaje poslovna banka u korist Operatora tržišta.

(2) Bankarska garancija se izdaje na utvrđenu vrijednost rizika za svakog balansno odgovornog subjekta i nosioca balansne odgovornosti.

(3) Bankarska garancija mora da bude revolving, neopoziva, безусловna, plativa na prvi poziv i bez prava na prigovor.

(4) Revolving bankarska garancija je garancija na kojoj se ne smanjuje iznos garancije, bez obzira na bilo koje plaćanje koje banka izdavalac garancije (garant) izvrši po zahtjevu Operatora tržišta (korisnik) za plaćanje po garanciji.

(5) Operator tržišta ima pravo da u slučaju neizvršenja finansijskih obaveza od strane balansno odgovornog subjekta i/ili nosioca balansne odgovornosti naplati cjelokupan neplaćeni iznos potraživanja putem protesta bankarske garancije, o čemu je dužan, u pisanoj formi, obavijestiti balansno odgovornog subjekta i/ili nosioca balansne odgovornosti najmanje 3 radna dana prije pristupanja protestu bankarske garancije.

(6) Bankarska garancija mora biti dostavljena u formi koja se nalazi na internet stranici Operatora tržišta.

(7) Bankarska garancija koja je, za balansno odgovornog subjekta i nosioca balansne odgovornosti, izdata prvi put primjenjuje se tokom perioda od 6 mjeseci.

(8) Mjesec dana prije isteka roka od 6 mjeseci primjene bankarske garancije iz stava 7 ovog člana, Operator tržišta dužan je da izračuna nove iznose bankarskih garancija na osnovu novih vrijednosti rizika utvrđenih saglasno članu 44 stav 3 ovih Pravila.

(9) Nosilac balansne odgovornosti i balansno odgovorni subjekt dužni su da obezbijede nove bankarske garancije na iznos izračunat u skladu sa stavom 8 ovog člana.

(10) Nove bankarske garancije moraju stupiti na snagu do dana isteka prethodne bankarske garancije i primjenjuju se tokom perioda od jedne godine.

(11) U slučaju iz člana 44 stav 5 ovih Pravila, Operator tržišta dužan je da izračuna nove iznose bankarskih garancija.

Namjenski depozit

Član 47

(1) Namjenski (garantni) depozit balansno odgovorni subjekt i nosilac balansne odgovornosti deponuju na posebnom računu kod banke u korist Operatora tržišta saglasno Ugovoru o balansnoj odgovornosti.

(2) Namjenski (garantni) depozit utvrđuje se na vrijednost rizika za svakog balansno odgovornog subjekta i nosioca balansne odgovornosti.

(3) Operator tržišta, balansno odgovorni subjekt ili nosilac balansne odgovornosti i banka dužni su da zaključe trilateralni ugovor o administriranju specijalnog računa iz stava 1 ovog člana.

(4) U slučaju neizvršenja finansijskih obaveza od strane balansno odgovornog subjekta i/ili nosioca balansne odgovornosti za određeni obračunski period, Operator tržišta ima pravo da na prvi pisani zahtjev upućen banci, sa specijalnog računa izvrši naplatu iznosa koji potražuje od balansno odgovornog subjekta i/ili nosioca balansne odgovornosti.

(5) U slučaju izvršenja naplate u skladu sa stavom 4 ovog člana nosilac balansne odgovornosti i/ili balansno odgovorni subjekt dužni su da odmah deponuju novčana sredstva u namjenski (garantni) fond do iznosa propisanog stavom 2 ovog člana.

(6) Namjenski (garantni) depozit koji je za balansno odgovornog subjekta i nosioca balansne odgovornosti izdat prvi put, primjenjuje se tokom perioda od 6 mjeseci.

(7) Mjesec dana prije isteka roka od 6 (šest) mjeseci primjene utvrđenog namjenskog (garantnog) depozita iz stava 6 ovog člana, Operator tržišta dužan je da izračuna nove iznose

namjenskog (garantnog) depozita na osnovu novih vrijednosti rizika utvrđenih saglasno članu 44 stav 3 ovih Pravila.

(8) Nosilac balansne odgovornosti i balansno odgovorni subjekt dužni su da na specijalni račun deponuju sredstva do iznosa izračunatog u skladu sa stavom 7 ovog člana.

(9) Sredstva iz stava 8 ovog člana moraju biti deponovana do dana isteka prethodnog namjenskog (garantnog) depozita.

(10) Novoizračunati iznos sredstava iz stava 7 ovog člana, deponovanih na specijalnom računu primjenjuje se tokom perioda od jedne godine.

(11) U slučaju iz člana 44 stav 5 ovih Pravila, Operator tržišta dužan je da izračuna nove iznose namjenskog (garantnog) depozita.

Član 48

(1) Prilikom zaključivanja Ugovora o kupoprodaji obaveznog proporcionalnog udjela električne energije otkupljene od povlašćenih proizvođača sa Operatorom tržišta, snabdjevač i kupac samosnabdjevač dužni su da prilože prihvatljivi instrument obezbjeđenja plaćanja u korist Operatora tržišta.

(2) Prihvatljivi instrumenti obezbjeđenja plaćanja su: bankarska garancija i namjenski (garantni) depozit.

(3) Iznos prihvatljivog instrumenta obezbjeđenja plaćanja utvrđuje Operator tržišta kao proizvod dvostruke maksimalne vrijednosti planirane mjesečne proizvodnje povlašćenih proizvođača, prosječne otkupne cijene električne energije proizvedene u objektima povlašćenih proizvođača za mjesec u kojem je planirana maksimalna proizvodnja i procenta obaveznog proporcionalnog udjela snabdjevača ili kupca samosnabdjevača u istom mjesecu.

(4) Za maksimalnu vrijednost planirane mjesečne proizvodnje povlašćenih proizvođača iz stava 3 ovog člana uzima se podatak iz planova proizvodnje povlašćenog proizvođača za odnosnu godinu.

(5) Iznos prihvatljivog instrumenta obezbjeđenja plaćanja iz stava 2 ovog člana primjenjuje se tokom perioda od 12 mjeseci.

(6) Mjesec dana prije isteka roka od 12 mjeseci primjene utvrđenih iznosa prihvatljivog instrumenta obezbjeđenja plaćanja iz stava 3 ovog člana, Operator tržišta dužan je da izračuna nove iznose u skladu sa stavom 3 ovog člana.

(7) Novoutvrđeni iznos prihvatljivog instrumenta obezbjeđenja plaćanja se primjenjuje tokom perioda od 12 mjeseci.

(8) Ukoliko dođe do značajnog povećanja mjesečnih računa koje Operator tržišta ispostavlja snabdjevaču i kupcu samosnabdjevaču, Operator tržišta zadržava pravo da pokrene proceduru za korekcijom iznosa prihvatljivog instrumenta obezbjeđenja plaćanja.

Član 49

(1) Za prihvatljiv instrument obezbjeđenja plaćanja iz člana 48 stav 1 ovih Pravila u potpunosti važe odredbe člana 46 st. 1, 3, 5 i 6 i člana 47 st. 1, 3, 4 ovih Pravila, s tim što se u ovom slučaju, umjesto balansno odgovornog subjekta i nosioca balansne odgovornosti, radi o snabdjevaču i kupcu samosnabdjevaču.

(2) Snabdjevač i kupac samosnabdjevač dužni su da obezbijede nove instrumente obezbjeđenja plaćanja na iznos izračunat u skladu sa članom 48 stav 6.

(3) Nove bankarske garancije iz stava 2 ovog člana moraju stupiti na snagu do dana isteka prethodne bankarske garancije i primjenjuju se tokom perioda od 12 mjeseci.

(4) U slučaju izvršenja naplate iznosa sredstava koja Operator tržišta potražuje od snabdjevača i/ili kupca samosnabdjevača sa specijalnog računa namjenskog (garantnog) depozita, snabdjevač i/ili kupac samosnabdjevač dužni su da odmah deponuju nova novčana sredstva u namjenski (garantni) fond do prvobitnog iznosa.

(5) Snabdjevač i kupac samosnabdjevač dužni su da na specijalni račun deponuju sredstva do iznosa izračunatog u skladu sa članom 48 stav 6.

(6) Sredstva iz stava 5 ovog člana moraju biti deponovana do dana isteka prethodnog namjenskog (garantnog) depozita.

(7) Novoizračunati iznos sredstava iz člana 48 stav 6 deponovanih na specijalnom računu primjenjuje se tokom perioda od 12 mjeseci.

Snabdjevanje kupaca električnom energijom u slučaju raskida ugovora o balansnoj odgovornosti

Član 50

(1) Pravila i procedure u slučaju raskida ugovora o balansnoj odgovornosti definišu prava i obaveze učesnika na tržištu, prvenstveno snabdjevača, operatora sistema i Operatora tržišta, u pogledu snabdijevanja kupaca električnom energijom.

(2) Operator prenosnog sistema i Operator tržišta mogu jednostrano raskinuti Ugovor o balansnoj odgovornosti sa nosiocem balansne odgovornosti ili balansno odgovornim subjektom, ako nosilac balansne odgovornosti ili balansno odgovorni subjekt:

1) ne plaća svoje obaveze proistekle iz obračuna količinskog odstupanja,

2) krši odredbe ovih Pravila, Pravila kojima se uređuje funkcionisanje prenosnog sistema električne energije ili Pravila kojima se uređuje funkcionisanje distributivnog sistema električne energije, u dijelu gdje su tim pravilima propisane obaveze učesnika na tržištu, odnosno balansno odgovornog subjekta i/ili nosioca balansne odgovornosti,

3) ne dostavlja podatke potrebne za obračun odstupanja balansne grupe ili balansno odgovornog subjekta i

4) ne dostavlja prihvatljiva sredstva obezbjeđenja plaćanja u skladu sa čl. 44, 45, 46 i 47 ovih Pravila.

(3) U slučaju jednostranog raskida Ugovora o balansnoj odgovornosti u skladu sa stavom 2 ovog člana, Operator prenosnog sistema dužan je da o tome obavijesti sve subjekte poravnanja koji su priključeni na prenosni sistem, a pripadaju balansnoj grupi, sa čijim nosiocem balansne odgovornosti se namjerava jednostrano raskinuti ugovor i Operatora distributivnog sistema, najkasnije 30 dana prije raskida Ugovora.

(4) Operator distributivnog sistema dužan je da obavještenje proslijedi svim subjektima poravnanja iz te balansne grupe koji su priključeni na distributivni sistem.

(5) Nosilac balansne odgovornosti može subjektu poravnanja jednostrano otkazati Ugovor o poravnanju odstupanja subjekata poravnanja, sa otkaznim rokom od 30 dana, ako subjekt poravnanja ne ispunjava odredbe Ugovora o poravnanju odstupanja subjekata poravnanja.

(6) Nosilac balansne odgovornosti iz stava 5 ovog člana dužan je da obavijesti Operatora tržišta i nadležne operatore sistema o prestanku važenja Ugovora o poravnanju odstupanja subjekata poravnanja, najkasnije 30 dana prije prestanka važenja ugovora.

(7) Ako je sa nosiocem balansne odgovornosti balansne grupe raskinut ugovor o balansnoj odgovornosti, članovi balansne grupe se moraju uključiti u drugu balansnu grupu ili preuzeti sopstvenu balansnu odgovornost kao balansno odgovorni subjekti.

(8) Subjektu poravnanja koji se u otkaznom roku iz stava 5 ovog člana ne uključi ni u jednu od balansnih grupa, ne preuzme sopstvenu balansnu odgovornost, ne zaključi ugovor o snabdijevanju sa drugim snabdjevačem ili ne iskoristi zakonsko pravo, ukoliko mu to pravo pripada, da ga snabdijeva snabdjevač poslednjeg izbora i ranjivih kupaca, nadležni operator sistema otkazuje ugovor o priključenju na sistem ili korišćenju sistema.

Utvrđivanje količinskog odstupanja

Član 51

(1) Pozitivno odstupanje predaje/prijema električne energije od voznih redova podrazumijeva da je nosilac balansne odgovornosti, odnosno balansno odgovorni subjekt preuzeo veću količinu električne energije iz elektroenergetskog sistema, ili predao manju količinu električne energije elektroenergetskom sistemu od one koja je prijavljena voznim redom.

(2) Negativno odstupanje predaje/prijema električne energije od voznih redova podrazumijeva da je nosilac balansne odgovornosti, odnosno balansno odgovorni subjekt predao veću količinu električne energije elektroenergetskom sistemu, ili preuzeo manju količinu električne energije iz elektroenergetskog sistema od one koja je prijavljena voznim redom.

(3) Količinsko odstupanje kontrolne oblasti Crna Gora utvrđuje Operator prenosnog sistema koji je dužan da izvještaj o utvrđenim odstupanjima dostavi Operatoru tržišta.

Član 52

(1) Operator tržišta utvrđuje stvarni prijem i stvarnu predaju električne energije balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta.

(2) Operator tržišta za svako primopredajno mjesto, utvrđuje realizovane pojedinačne vrijednosti prijema i predaje električne energije u obračunskom intervalu i sabira ih za pojedinačni obračunski

interval po balansnim grupama, odnosno balansno odgovornim subjektima, odvojeno za prijem i za predaju.

(3) Stvarna predaja električne energije balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta u pojedinačnom obračunskom intervalu jednaka je sumi realizovanih vrijednosti predaje električne energije svih generatorskih primopredajnih mjesta za sistem na koji su priključeni, koja pripadaju balansnoj grupi, odnosno balansno odgovornom subjektu, u tom vremenskom intervalu:

$$W_{\text{predaje}} = \sum_{i=1}^n W_{i\text{-pred}}$$

gdje je:

$W_{i\text{-pred}}$ - realizovana predaja generatorskog primopredajnog mjesta balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta u pojedinačnom obračunskom intervalu izražena u MWh/h,

n - broj generatorskih primopredajnih mjesta balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta.

(4) Stvarni prijem električne energije balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta u pojedinačnom obračunskom intervalu jednak je sumi realizovanih vrijednosti prijema električne energije svih prijemnih primopredajnih mjesta za sistem na koji su priključeni, koja pripadaju balansnoj grupi, odnosno balansno odgovornom subjektu, u tom vremenskom intervalu:

$$W_{\text{prijema}} = \sum_{i=1}^n W_{i\text{-prij}}$$

gdje je:

$W_{i\text{-prij}}$ - realizovani prijem prijemnog primopredajnog mjesta balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta u pojedinačnom obračunskom intervalu izražen u MWh/h,

n - broj prijemnih primopredajnih mjesta balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta.

Član 53

(1) Za primopredajna mjesta koja su opremljena registracionim mjernim uređajima, stvarna predaja, odnosno prijem električne energije u pojedinačnom obračunskom intervalu utvrđuje se na osnovu registrovanih mjerenja.

(2) Za primopredajna mjesta bez registracionih mjernih uređaja, stvarna predaja, odnosno prijem električne energije u pojedinačnim obračunskim intervalima utvrđuje se na osnovu odabranog analitičkog postupka ili metodom utvrđivanja tipskih profila potrošnje i dodjele odgovarajućeg profila svakom krajnjem kupcu.

(3) Nakon ugradnje registracionih mjernih uređaja na primopredajno mjesto koje do tada nije bilo opremljeno takvim uređajima, nadležni operator sistema je dužan da o tome obavijesti snabdjevača koji to primopredajno mjesto snabdijeva i Operatora tržišta.

(4) Nakon obavještenja iz stava 3 ovog člana o ugradnji registracionih mjernih uređaja, stvarna predaja, odnosno prijem električne energije u pojedinačnom obračunskom intervalu će se još za tri obračunska intervala određivati na osnovu analitičkog postupka ili metodom utvrđenih tipskih profila potrošnje iz stava 2 ovog člana, osim ako snabdjevač, koji to primopredajno mjesto snabdijeva, od nadležnog operatora sistema ne zahtijeva utvrđivanje na osnovu stvarno registrovanih mjerenja.

Član 54

(1) Najkasnije 10 dana po isteku obračunskog perioda Operator prenosnog sistema dužan je da Operatoru tržišta dostavi podatke o realizaciji razmjene električne energije na granici prenosnog sistema.

(2) Cjelokupna realizacija balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta u pojedinačnom obračunskom intervalu jednaka je razlici između cjelokupne realizacije prijema i

cjelokupne realizacije predaje električne energije balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta u svim sistemima:

$$W_{\text{realizacije}} = \sum_{i=1}^n W_{i\text{-prijema}} - \sum_{i=1}^n W_{i\text{-predaja}},$$

gdje je:

$W_{i\text{-prijema}}$ - realizovani (utvrđeni) prijem električne energije balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta u obračunskom intervalu za sistem na koji su priključeni izražen u MWh/h,

$W_{i\text{-predaje}}$ - realizovana (utvrđena) predaja električne energije balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta u obračunskom intervalu za sistem na koji su priključeni izražena u MWh/h i
n - ukupan broj sistema.

(3) Operator tržišta utvrđuje količinska odstupanja za svaku balansnu grupu izračunavanjem razlike između cjelokupne realizacije balansne grupe i prijavljenog voznog reda balansne grupe.

(4) Operator tržišta utvrđuje količinska odstupanja za svakog balansno odgovornog subjekta izračunavanjem razlike između cjelokupne realizacije balansno odgovornog subjekta i njegovog prijavljenog voznog reda.

(5) Operator tržišta utvrđuje količinska odstupanja za posebnu balansnu grupu povlašćenih proizvođača izračunavanjem razlike između cjelokupne realizovane proizvodnje i prijavljenih voznih redova te balansne grupe.

(6) Za svaku balansnu grupu, odnosno balansno odgovornog subjekta odstupanje predaje/prijema električne energije od prijavljenog voznoga reda u obračunskom intervalu se utvrđuje na sljedeći način:

$$W_{k\text{-odstupanja}} = W_{k\text{-realizacije}} - W_{k\text{-vozni red}}$$

gdje je:

$W_{k\text{-odstupanja}}$ - odstupanje balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta od voznoga reda u obračunskom intervalu k izraženo u MWh/h,

$W_{k\text{-realizacije}}$ - realizacija balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta u obračunskom intervalu k izražena u MWh/h i

$W_{k\text{-voznired}}$ - prijavljeni vozni red predaje/prijema balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta u obračunskom intervalu k izražen u MWh/h.

Član 55

(1) Odstupanje Operatora prenosnog sistema sastoji se iz odstupanja na granicama prenosnog sistema Crne Gore i odstupanja od voznog reda Operatora prenosnog sistema za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu.

(2) Odstupanje na granicama prenosnog sistema Crne Gore izračunava se kao razlika između voznog reda razmjene električne energije na granicama i obračunskih podataka izmjerenih protoka električne energije na granicama.

(3) Odstupanje od voznog reda Operatora prenosnog sistema za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu izračunava se kao razlika između realizovanih gubitaka u prenosnom sistemu i voznog reda za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu.

(4) Odstupanje Operatora distributivnog sistema izračunava se kao razlika između realizovanih gubitaka u distributivnom sistemu i voznog reda za pokrivanje gubitaka u distributivnom sistemu.

Utvrđivanje količinskog odstupanja kupaca bez registracionih mjerenja

Član 56

(1) Analitički postupak utvrđivanja odstupanja kupaca bez registracionih mjerenja definisan je u internim pravilima Operatora tržišta.

(2) Tipske profile potrošnje krajnjih kupaca priključenih na distributivni sistem utvrđuje Operator distributivnog sistema u skladu sa članom 116 stav 1 tačka 26 Zakona.

X FINANSIJSKI OBRAČUN I FINANSIJSKO PORAVNANJE

Zona tolerancije

Član 57

(1) Zona tolerancije balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta predstavlja opseg količinskog odstupanja balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta u obračunskom intervalu u kojem se primjenjuje osnovna cijena odstupanja (C_P).

(2) Zona tolerancije T balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta, za svaki obračunski interval, se određuje na osnovu realizovanog prijema i proizvodnje električne energije balansne grupe, odnosno balansno odgovornog subjekta na sljedeći način:

$$T = \frac{T_s}{n} + \frac{3}{4} \cdot \frac{T_s \cdot P}{\sum_{i=1}^n P_i}$$

gdje je:

T_s - zona tolerancije odstupanja kontrolne oblasti Crna Gora u odnosu na elektroenergetsku interkonekciju,

n - broj balansno odgovornih subjekata i nosioca balansne odgovornosti koji snabdijevaju krajnje kupce u Crnoj Gori ili imaju sopstvenu potrošnju (kupac samosnabdjevač) u obračunskom intervalu i učesnika na tržištu sa statusom proizvođača,

P - snaga isporuke električne energije balansno odgovornog subjekta ili nosioca balansne odgovornosti

$$\sum_{i=1}^n P_i$$

- suma snaga isporuke svih balansno odgovornih subjekata ili nosioca balansne odgovornosti koji snabdijevaju krajnje kupce u Crnoj Gori ili imaju sopstvenu potrošnju (kupac samosnabdjevač) u obračunskom intervalu.

(3) Za balansno odgovornog subjekta u statusu trgovca ili balansnu grupu koju čine samo trgovci $T=0$.

Određivanje cijene odstupanja

Član 58

(1) Osnovna cijena odstupanja (C_P) po kojoj se vrši obračun odstupanja u obračunskom intervalu utvrđuju se u skladu sa metodologijom kojom se utvrđuju cijene i uslovi za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije i izražava se u €/MWh.

(2) Osnovna cijena odstupanja mora da odražava stvarne troškove Operatora prenosnog sistema u procesu balansiranja sistema.

(3) Osnovna cijena odstupanje izračunava se za svaki obračunski interval posebno.

(4) Osnovna cijena odstupanja ista je za sve balansne grupe i balansno odgovorne subjekte.

(5) Cijena odstupanja balansno odgovornog subjekta i balansne grupe, čije odstupanje je unutar njihove zone tolerancije T jednaka je osnovnoj cijeni odstupanja.

(6) Cijena odstupanja balansno odgovornog subjekta i balansne grupe, čije odstupanje je suprotnog znaka od odstupanja kontrolne oblasti Crna Gora jednaka je osnovnoj cijeni odstupanja i na nju se ne primjenjuju zone tolerancije.

(7) Cijena odstupanja balansno odgovornog subjekta i balansne grupe, čije odstupanje je istog znaka kao odstupanje kontrolne oblasti Crna Gora jednaka je osnovnoj cijeni odstupanja i na nju se

ne primjenjuju zone tolerancije, ako je odstupanje kontrolne oblasti Crna Gora unutar njene zone tolerancije u odnosu na elektroenergetsku interkonekciju (T_S).

(8) Cijena dijela pozitivnog odstupanja balansno odgovornog subjekta i balansne grupe van zone tolerancije T jednaka je $1,5 C_P$, kada je odstupanje kontrolne oblasti Crna Gora pozitivno i van zone tolerancije T_S .

(9) Cijena dijela negativnog odstupanja balansno odgovornog subjekta i balansne grupe van zone tolerancije T jednaka je $0,5 C_P$, kada je odstupanje kontrolne oblasti Crna Gora negativno i van zone tolerancije T_S .

(10) Nosioc balansne odgovornosti, odnosno balansno odgovorni subjekt koji je ostvario pozitivna odstupanja dužan je da plati prekomjerno preuzetu i/ili nedovoljno isporučenu električnu energiju po utvrđenoj cijeni odstupanja.

(11) Nosioc balansne odgovornosti, odnosno balansno odgovorni subjekt koji je ostvario negativna odstupanja ima pravo na nadoknadu za prekomjerno predatu i/ili nedovoljno preuzetu električnu energiju po utvrđenoj cijeni odstupanja.

(12) Ukoliko su ukupni troškovi balansiranja sistema, koje ima Operator prenosnog sistema u određenom obračunskom intervalu veći od salda balansnih obračuna svih balansnih grupa i balansno odgovornih subjekata onda se cijene odstupanja u određenim obračunskim intervalima koriguju na način da saldo balansnih obračuna svih balansnih grupa pokrije troškove balansiranja sistema.

Finansijski obračun odstupanja

Član 59

(1) Iznos koji Operator tržišta u svakom obračunskom intervalu zaračunava nosiocu balansne odgovornosti, odnosno balansno odgovornom subjektu za poravnanje pozitivnih i negativnih odstupanja, izračunava se primjenom formule:

$$I_i = C_P \times W_{i\text{-odstupanja}}$$

(2) Ukupan iznos obračunskih odstupanja u cjelokupnom obračunskom periodu je jednak sumi svih obračunskih odstupanja pojedinačnih obračunskih intervala u obračunskom periodu:

$$I = \sum_{i=1}^n I_i$$

gdje je:

i - pojedinačni obračunski interval,

n - broj obračunskih intervala u obračunskom periodu.

(3) Iznosi za poravnanje odstupanja unutar zone tolerancije i izvan zone tolerancije se izračunavaju i prikazuju odvojeno.

(4) U slučaju ispada proizvodne jedinice veće od 10 MW, balansno odgovornom subjektu odnosno nosiocu balansne odgovornosti, kojem ta proizvodna jedinica pripada, prouzrokovana pozitivna odstupanja se obračunavaju samo po osnovnoj cijeni C_P , ali najduže do kraja četvrtog sata po isteku sata u kojem je nastao ispad.

(5) Nakon isteka roka iz stava 4 ovog člana balansno odgovornom subjektu, odnosno nosiocu balansne odgovornosti, kojem pripada proizvodna jedinica, prouzrokovana pozitivna odstupanja se obračunavaju po cijeni odstupanja u skladu sa članom 58 st. 5, 6, 7 i 8.

(6) U slučaju prekida u napajanju konzuma uzrokovanog kvarom u prenosnom ili distributivnom sistemu električne energije, balansno odgovornom subjektu, odnosno nosiocu balansne odgovornosti, kojem taj konzum pripada, prouzrokovana negativna odstupanja se obračunavaju samo po osnovnoj cijeni C_P , do normalizacije napajanja ali najduže do kraja osmog sata po isteku sata u kojem je nastao prekid u napajanju.

(7) Operator tržišta je dužan da, najkasnije do dvadesetog dana tekućeg mjeseca, svim učesnicima količinskog obračuna dostavi obračun koji sadrži podatke utvrđenih količinskih odstupanja za svaki obračunski interval proteklog obračunskog perioda.

(8) Učesnici količinskog obračuna imaju pravo da od Operatora tržišta zahtijevaju objašnjenja kako je izvršen količinski obračun.

(9) U slučaju da se učesnik količinskog obračuna ne slaže sa količinskim obračunom iz stava 7 ovog člana, može dostaviti prigovor Operatoru tržišta najkasnije u roku od 3 dana po dobijanju količinskog obračuna.

(10) Ukoliko prihvati prigovor, Operator tržišta dužan je da napravi novi količinski obračun odstupanja za tu balansnu grupu, odnosno balansno odgovornog subjekta i taj obračun je konačan.

(11) U slučaju da učesnik količinskog obračuna ne dostavi prigovor u roku iz stava 9 ovog člana, ili da Operator tržišta odbije prigovor kao neosnovan, o čemu je dužan u pisanoj formi obavijestiti podnosioca prigovora najkasnije 5 dana po dobijanju prigovora, Operator tržišta smatra količinski obračun konačnim.

(12) Formu prigovora na utvrđeni količinski obračun propisuje Operator tržišta.

Finansijska poravnanja, fakturisanje i naplata

Član 60

(1) Operator tržišta dužan je da, na osnovu prihvaćenih i potvrđenih količinskih obračuna, izradi konačni mjesečni finansijski obračun za pojedinačne balansne grupe, odnosno balansno odgovorne subjekte (učesnici finansijskog poravnanja). Operator tržišta je dužan da podatke o finansijskom obračunu proslijedi svim učesnicima finansijskog poravnanja.

(2) U slučaju da se učesnik finansijskog poravnanja ne slaže sa dostavljenim finansijskim obračunom, može dostaviti prigovor Operatoru tržišta najkasnije u roku od 3 dana po dobijanju finansijskog obračuna.

(3) Ukoliko prihvati prigovor, Operator tržišta dužan je da napravi novi finansijski obračun za tu balansnu grupu, odnosno balansno odgovornog subjekta i taj obračun je konačan.

(4) U slučaju da učesnik finansijskog obračuna ne dostavi prigovor u roku iz stava 2 ovog člana, ili da Operator tržišta odbije prigovor kao neosnovan, o čemu je dužan u pisanoj formi obavijestiti podnosioca prigovora najkasnije 5 dana po dobijanju prigovora, Operator tržišta smatra finansijski obračun konačnim.

(5) Operator tržišta dužan je da, na osnovu podataka iz st. 1 ili 3 ovog člana, najkasnije poslednjeg radnog dana u tekućem mjesecu, izda fakture za prethodni mjesec za svakog nosioca balansne odgovornosti, odnosno balansno odgovornog subjekta.

(6) Operator tržišta dužan je da, na bazi podataka koji proističu iz stavova 1, 3 i 5 ovog člana, obavijesti sve učesnike finansijskog poravnanja o okončanju svih poravnanja u obračunskom periodu.

(7) Učesnik finansijskog poravnanja dužan je da, najkasnije 15 dana po primanju fakture, izmiri svoje finansijske obaveze.

(8) U slučaju neizmirivanja finansijskih obaveza iz izdatih faktura u roku iz stava 7 ovog člana od strane učesnika finansijskog poravnanja, Operator tržišta će aktivirati njegov instrument obezbjeđenja plaćanja u cilju naplate potraživanja.

(9) U slučaju neizmirivanja finansijskih obaveza iz izdatih faktura u roku iz stava 7 ovog člana od strane učesnika finansijskog poravnanja, Operator tržišta će zaračunavati kamate u skladu sa propisima.

(10) Balansno odgovorni subjekt, odnosno nosilac balansne odgovornosti, koji je ostvario negativna odstupanja u obračunskom periodu, dužan je da izda fakturu za prethodni mjesec Operatoru tržišta, na osnovu podataka iz stava 1 ili 3 ovog člana, najkasnije poslednjeg radnog dana u tekućem mjesecu.

(11) Operator prenosnog sistema dužan je da, najkasnije poslednjeg radnog dana u tekućem mjesecu, izda fakturu Operatoru tržišta za pokrivanje troškova balansiranja prenosnog sistema za prethodni mjesec.

(12) Faktura iz stava 11 ovog člana mora odgovarati sumi ulaznih faktura Operatora prenosnog sistema za troškove balansiranja prenosnog sistema u prethodnom mjesecu.

(13) Operator tržišta dužan je da, najkasnije 30 dana po prijemu faktura iz st. 10 i 11 ovog člana, izmiri svoje finansijske obaveze prema balansno odgovornom subjektu, odnosno nosiocu balansne

odgovornosti i Operatoru prenosnog sistema kao balansno odgovornom subjektu po osnovu njegovih ostvarenih negativnih odstupanja i po osnovu troškova koje je imao za balansiranje prenosnog sistema.

(14) Operator tržišta dužan je da, najkasnije poslednjeg radnog dana u tekućem mjesecu, izda fakturu Operatoru prenosnog sistema za pokrivanje troškova zbog plaćanja negativnih odstupanja balansno odgovornih subjekata i nosioca balansne odgovornosti iz stava 10 ovog člana.

(15) Faktura iz stava 14 ovog člana mora odgovarati sumi izlaznih faktura Operatora prenosnog sistema po osnovu prihoda u procesu balansiranja prenosnog sistema u prethodnom mjesecu.

(16) Operator prenosnog sistema dužan je da, najkasnije 15 dana po prijemu fakture iz stava 14 ovog člana, izmiri svoje finansijske obaveze prema Operatoru tržišta.

(17) U slučaju da na kraju godine nakon izvršenog obračuna odstupanja i sprovedenog sistema finansijskog poravnjenja u skladu sa ovim pravilima i metodologijom kojom se uređuje utvrđivanje cijena, rokova i uslova za pružanje pomoćnih usluga i usluga balansiranja prenosnog sistema električne energije, preostane dio sredstava, Operator tržišta dužan je da ta sredstva uplati Operatoru prenosnog sistema.

(18) Sredstva iz stava 17 ovog člana Agencija će tretirati kao ostale prihode u postupku utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda i cijena Operatora prenosnog sistema.

XI PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 61

(1) Interna pravila i uputstva koja donosi Operator tržišta su:

- 1) Pravilnik o načinu obračuna odstupanja predaje i prijema električne energije od voznih redova,
- 2) Pravilnik o obuci i osposobljavanju učesnika na tržištu,
- 3) Uputstvo za prijavu i izradu voznih redova,
- 4) Uputstvo o komunikaciji,
- 5) Obrazac zahtjeva za prijem na tržište električne energije,
- 6) Obrazac zahtjeva za sticanje statusa nosioca balansne odgovornosti,
- 7) Obrazac odluke o prijemu na tržište električne energije,
- 8) Obrazac odluke o dodjeljivanju statusa nosioca balansne odgovornosti i
- 9) druga pravila, uputstva i obrasci.

(2) Rok za izradu internih akata Operatora tržišta iz stava 1 ovog člana je 6 mjeseci od dana stupanja na snagu ovih Pravila.

Član 62

Odredbe člana 40 ovih Pravila, na Operatora distributivnog sistema, će se primjenjivati počev od 01.01.2018. godine.

Član 63

Danom stupanja na snagu ovih Pravila prestaju da važe Tržišna pravila ("Službeni list CG" br. 44/12).

Član 64

Ova Pravila stupaju na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: OD-04-04/17

U Podgorici, 31.05.2017. godine

Odbor direktora

Predsjednica,
Maja Pavićević, s.r.